

Konkurrensverkets konkurrenstillsyn 2017

RAPPORT 2018:3

Konkurrensverkets konkurrenstillsyn 2017

Konkurrensverkets rapportserie 2018:3

Konkurrensverket april 2018
Utredare: Adam Sandberg och Hanna Witt
ISSN-nr 1401-8438
Elanders Sverige AB, 2018

Förord

Konkurrensverkets uppgift är att arbeta för en effektiv konkurrens till nytta för konsumenterna. En väl fungerande tillsynsverksamhet är central i det uppdraget. Vi strävar efter att vara en myndighet som har ett högt förtroende hos våra intressenter och som präglas av effektivitet, tydlighet och transparens. Den årliga publiceringen av tillsynsrapporter är ett led i detta arbete.

Träffsäkra prioriteringar och avskräckande sanktioner är viktiga för vår verksamhet, men en effektiv tillsyn omfattar också ett förebyggande arbete med tydlig kommunikation för att öka förståelsen för innebörden i regelverken och våra ställningstaganden. Att vi som tillsynsmyndighet är framgångsrika i vårt arbete med att nå ut med information till marknaden är angeläget för att företagare och offentliga aktörer ska ha goda förutsättningar att kunna göra rätt från början.

Vi vill även nå allmänheten med information om vad de kan förvänta sig av Konkurrensverket. Vi vill öka kännedomen om vilka frågor vi ansvarar för, vilka tips och klagomål som kommer in till oss och vilka prioriteringar vi gör. En sådan kunskap ger en bra bas för att verka för en djupare insikt hos konsumenterna om värdet av en väl fungerande konkurrens i form av lägre priser, ökad service, större valfrihet och bättre kvalitet.

Stockholm april 2018

Rikard Jermsten
Generaldirektör

Innehåll

1	Inledning.....	11
1.1	Rapportens struktur	12
2	Mål och prioriteringar	13
2.1	Mål för konkurrenstillsynen	13
2.2	Prioritering av ärenden.....	13
2.3	Strategiska satsningar under 2017.....	14
2.3.1	Delningsekonomi och digitalisering.....	14
2.3.2	Effektivisering av utredningar.....	15
2.3.3	Digital kommunikation	15
2.3.4	It-forensisk utveckling	16
3	Kommunikation i tillsynsverksamheten	18
3.1	Våra intressenter	19
3.2	Våra kanaler för kommunikation.....	19
3.3	Exempel på kommunikation.....	20
3.3.1	Onlinebokning av hotelltjänster – kommunikation i flera faser och kanaler	20
3.3.2	Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – seminarier och artiklar i dagspress	21
3.3.3	Korruption i samband med offentlig upphandling – seminarier, anföranden och podd	25
3.3.4	Beslutanderätt i förvärvsärenden – möjlighet att lämna synpunkter vid öppet möte.....	27
3.3.5	Värdet av konkurrens för konsumenter.....	28
4	Internationellt samarbete om konkurrenstillsyn	30
4.1	European Competition Network (ECN).....	30
4.2	International Competition Network (ICN).....	31
4.3	Organization for Economic Cooperation and Development (OECD).....	32

4.4	Nordiskt samarbete	33
4.4.1	Övrigt internationellt arbete	34
5	Tips, klagomål och eftergift.....	36
5.1	Tips och klagomål.....	36
5.1.1	Vad händer när ett tips eller klagomål kommer in	38
5.1.2	Kanaler för att få in tips och klagomål	39
5.1.3	Klagomål från konsumenter	40
5.1.4	Antalet tips och klagomål.....	41
5.1.5	Vad tipsen och klagomålen handlar om.....	43
5.2	Att utreda särskilt känsliga ärenden.....	44
5.3	Eftergift	46
5.3.1	Näringsförbudseftergift.....	48
6	Uppföljning av tillsynsärenden.....	49
6.1	Uppföljning av effekterna på marknaden för onlinebokning av hotellrum.....	50
6.1.1	Hur uppföljningen gick till.....	51
6.1.2	Huvudsakliga resultat av uppföljningen	52
6.2	Uppföljning av koncentrationsärende i kycklingbranschen.....	53
6.2.1	Hur uppföljningen gick till.....	53
6.2.2	Resultat.....	54
6.2.3	Slutsatser av uppföljningen.....	56
6.3	Uppföljning av åtagande i koncentrationsärende..	56
7	Konkurrenstillsynsutredningar 2017	58
7.1	Konkurrensbegränsande samarbeten	59
7.2	Missbruk av dominerande ställning	63
7.3	Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet	66
7.4	Pågående konkurrenstillsynsutredningar.....	68
7.1	Företagskoncentrationer	71

8	Ärendestatistik för konkurrenstillsynen	75
8.1	Inkomna tips.....	75
8.2	Antal utredningar och avslut.....	76
8.3	Handläggningstider	77
8.3.1	Handläggningstider för företagskoncentrationer ..	79
8.4	Fördelning av nedlagd tid efter fas och typ av avslut	79
8.5	Fördelning av nedlagd tid efter ärendetyp.....	81
9	Platsundersökningar	84
9.1	Konsekvenser av kravet på samtycke vid flytt av digitalt material.....	86
9.2	Så har det gått i de utredningar där Konkurrensverket har genomfört en platsundersökning	86
10	Domstolsprocesser	88
10.1	Så har det gått i domstolsprocesserna	91
10.2	Fördelningen i tid mellan Konkurrensverket och domstol.....	92
11	Kommentar till årets resultat i förhållande till målen för tillsynsverksamheten	94
12	Vägen framåt	97
Bilaga 1 Konkurrensverkets platsundersökningar.....		102
Bilaga 2 Avslutade ärenden i domstol.....		104

Sammanfattning

I rapporten redovisas Konkurrensverkets konkurrenstillsyn under 2017. Vi har under året fått in ett stort antal tips och inlett flera nya utredningar. Vi har utvecklat vår hantering av särskilt känsliga ärenden, där bland annat användandet av information från öppna källor är en del. Vi har också infört ett sätt att nå oss via ett visselblåsarsystem samt utvecklat vårt frågeforum på webben. Vi har genomfört oanmälda platsundersökningar i syfte att inhämta bevis på sammanlagt tretton företag, hållit många förhör och arbetat med metodutveckling av bland annat forensiska frågor.

Flera utredningar har avslutats på Konkurrensverket under året, antingen genom avskrivning eller genom att en stämningsansökan lämnats in till domstol. Vi strävar alltid efter att våra beslut och kommunikationen kring våra ärenden ska ge tydlig vägledning till marknadens aktörer. Vi har drivit flera omfattande mål i domstol. Vi har även arbetat förebyggande genom att aktivt informera om tillsynsverksamheten.

Rapporten visar att handläggningstiderna, även med beaktande av de lagstadgade tidsfristerna, är fortsatt korta för förvärv. I den första utredningsfasen avslutas förvärvsärenden i genomsnitt inom fjorton arbetsdagar. Även de konkurrenstillsynsärenden som skrivs av på ren prioriteringsgrund i ett tidigt skede hanteras skyndsamt och avslutas i genomsnitt inom 32 dagar. För de utredningar som prioriteras och där vi genomför mer omfattande utredningsinsatser har de genomsnittliga handläggningstiderna dock ökat. Detta är något vi strävar efter att förbättra genom att utveckla arbetet med tydliga prioriteringar och interna effektiviseringar.

Det internationella samarbetet är viktigt inom konkurrensområdet och vi har under året fortsatt att bygga kunskap och samverka

effektivt med våra systemmyndigheter utomlands. Viktiga frågor som har diskuterats är bland annat anbudssamarbeten, behovet av effektiva utredningsverktyg, vertikala begränsningar, digitalisering och kommunikationsinsatser i preventivt syfte.

Genom att följa upp ett urval av våra ärenden kan vi i rapporten peka på att tillsyn ger resultat. Effekterna av det förebyggande arbetet i form av kommunikation är svårare att redovisa, men vi är övertygade om att ökad kunskap om regelverken hos marknadens aktörer bidrar till färre överträdelser.

År 2018 kommer att präglas av ett fortsatt utvecklingsarbete och av strategisk och förebyggande kommunikation om vår konkurrenstillsyn. Intressanta områden som vi vill informera om är exempelvis möjligheter till eftergift, horisontella och vertikala konkurrensbegränsningar, konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet samt korruption och dess koppling till konkurrens- och upphandlingsrättsliga överträdelser.

Den utökade beslutanderätten i företagsförvärv som infördes 1 januari 2018 är en viktig uppgift som vi är väl förberedda inför. Vi ser också att samhällets tilltagande digitalisering tillsammans med domstolarnas ökade krav på effektanalys innebär utmaningar för konkurrenstillsynen.

Sammantaget möter konkurrenstillsynen en omvärld i snabb förändring, som ger upphov till nya och angelägna rättsfrågor. Vi har flera viktiga utredningar som pågår och som vi ser fram emot att redogöra för framöver.

Summary

In this report, we account for the Swedish Competition Authority's enforcement of the competition rules in 2017. During the year we have received a large number of tip-offs and initiated several new investigations. We have developed our case-handling during the early stages of an investigation, where the usage of information from open sources is one of several aspects. We have also introduced a method to reach us through a whistle-blower system and developed our online question forum. We have performed unannounced on-site inspections at a total of thirteen companies with the aim of gathering evidence, held a number of interviews, and worked on developing new methods regarding, among other things, forensic matters.

During the year, several of the Swedish Competition Authority's investigations have been concluded, either due to a decision to close a case or through an application for summons being brought to court. We always strive to ensure that our decisions and the communication of them provides clear guidance to market actors. We have had court proceedings for several extensive cases. We also work preventatively, by actively informing about our enforcement work.

The report shows that case-handling times remain short for mergers, even taking into account the statutory time limits. In the first investigative phase, matters relating to mergers are concluded within fourteen working days on average. Cases which are closed at an early stage based solely on prioritization are handled quickly and concluded within 32 days on average. For prioritized cases where we perform more extensive investigations, the average case-handling times have, however, increased. This is something we strive to improve by developing our work with clear prioritization and internal streamlining.

International cooperation is important in the field of competition and during the year we have continued to build our knowledge and collaborate efficiently with other competition authorities. Important issues that have been discussed include joint bidding in public procurement, the need for effective investigatory tools, vertical restrictions, digitization, and preventative communication efforts.

By following up on a subset of our cases, we can in this report show that enforcement produces results. The effects of deterrence work in the form of communication are harder to account for, but we are convinced that increased knowledge among market actors regarding the rules will contribute to fewer infringements.

The year 2018 will be characterized by continued developmental efforts, and strategic and preventative communication about our enforcement of the competition rules. Interesting areas that we want to provide information on are, for instance, the possibilities for leniency, horizontal and vertical restrictions on competition, anti-competitive public sales activities, and corruption and its connection to infringements of the competition and procurement rules.

The enhanced decision-making power for mergers introduced on 1 January 2018 is a task that we are well-prepared for. We also see that the increasing digitization of society, along with the courts' greater demand for effects analysis, will mean further challenges for the enforcement of the competition rules.

Competition enforcement takes place in a fast-changing world, which leads to new and pressing legal questions. We have several ongoing investigations, which we look forward to reporting on in greater detail in the future.

1 Inledning

Väl fungerande konkurrens på marknaden gynnar konsumenter, företag och samhället i stort. Sverige behöver fler nya och framgångsrika företag med växtkraft. Det är sådana företag som skapar nya jobb och tillväxt, och därmed en bestående välfärd. Med fler företag på marknaden ökar utbudet av varor och tjänster och företagen strävar efter att bli bättre och mer effektiva. Konkurrensen ökar konsumenternas valmöjligheter, pressar priserna och höjer kvaliteten.

För att konkurrensen ska fungera krävs effektiva spelregler. Den svenska konkurrenslagen, liksom EU:s konkurrensregler, innehåller förbud mot två typer av konkurrensbegränsningar; förbud mot samarbete som begränsar konkurrensen och förbud för företag att missbruka en dominerande ställning. Konkurrenslagen innehåller också förbud mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet och regler om kontroll av företagskoncentrationer.

Konkurrensverket är förvaltningsmyndighet och ansvarar för tillsynen över konkurrensreglerna. I det uppdraget ingår både lagtillämpning och att informera om regelverken. Vår inställning är att den mest effektiva tillsynen är den som inte behöver genomföras. En tillsynsmyndighet som är skicklig på att informera om sina prioriteringar och sin verksamhet bidrar till att öka förutsägbarheten och förbättra förutsättningarna för regelefterlevnad för aktörerna på marknaden. Att publicera en rapport om konkurrenstillsynen syftar till att bidra till en sådan tydlighet och transparens.

1.1 Rapportens struktur

Rapporten inleds med en kortfattad redogörelse för Konkurrensverkets mål och prioriteringar vid tillsyn av konkurrensreglerna. Därefter följer ett avsnitt med beskrivningar av ett urval av de kommunikationsinsatser som genomförts under 2017 och som rör konkurrenstillsynen. I kapitel 5 beskrivs hur vi arbetar med att hantera de tips och klagomål som kommer in till myndigheten. Därefter berättar vi om de uppföljningar av ärenden som vi har genomfört under året. I efterföljande tre avsnitt beskriver vi de utredningar som har bedrivits under 2017 och informerar om ärendestatistik och platsundersökningar. I kapitel 10 följer information om årets domstolsprocesser. Rapporten avslutas med två avsnitt som innehåller kommentarer till årets resultat i förhållande till målen för tillsynsverksamheten och en kort beskrivning av vägen framåt.

2 Mål och prioriteringar

2.1 Mål för konkurrenstillsynen

Konkurrensverkets långsiktiga uppdrag framgår av förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket och de årliga regleringsbrev. Utifrån detta uppdrag har vi formulerat ett övergripande mål för konkurrenstillsynen:

- Konkurrensverket ska bedriva en effektiv tillsyn.

Det betyder att vi tydligt ska fokusera på de tillsynsärenden som vi i enlighet med vår prioriteringspolicy väljer att prioritera, medan vi snabbt ska avsluta de ärenden som bedöms ha liten chans att nå önskat resultat eller som vi av andra skäl inte prioriterar. Vi ska sträva efter att alltid välja väl avvägda utredningsmetoder. Vi ska vara proaktiva i våra metoder att hitta nya lagöverträdelser, träffsäkra i våra prioriteringar och löpande utvärdera samt utveckla tillsynsverksamheten.

2.2 Prioritering av ärenden

Urvalet av vilka ärenden som ska utredas gör vi utifrån vår prioriteringspolicy¹ där vi anger vilka prioriteringsgrunder vi använder och hur de viktas mot varandra. Policyn har till syfte att tydliggöra vilka frågor vi prioriterar i tillsynsverksamheten.

Den allmänna utgångspunkten i policyn är att vi prioriterar ärenden som har ett generellt intresse och som leder till tydliga

¹ Prioriteringspolicy för tillsynsverksamheten

<http://www.konkurrensverket.se/globalassets/om-oss/prioriteringspolicy-for-tillsynsverksamhet.pdf>

resultat. Syftet är alltid att främja en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna.

2.3 Strategiska satsningar under 2017

Utöver vårt ständiga fokus på att bedriva och utveckla tillsynsverksamheten i enlighet med målen och policyn för prioriteringar väljer vi varje år ut några områden som vi särskilt vill uppmärksamma. I verksamhetsplanen för 2017 lyfte Konkurrensverket fyra sådana strategiska satsningar och samtliga berör i hög grad konkurrenstillsynen. Vad som har genomförts under året inom ramen för respektive område beskrivs i det här kapitlet.

2.3.1 Delningsekonomi och digitalisering

Det finns en pågående diskussion om de marknadsregleringar som finns i dag är rätt utformade och tillämpas på ett sådant sätt att de inte utgör ett onödigt hinder för nya idéer och affärsmodeller att utvecklas, och på ett likvärdigt sätt omfattas av exempelvis konsumentskydd och skattelagstiftning.

Under 2017 har vi satsat på kunskapsuppbyggnad inom detta viktiga område. I vår utredningsverksamhet har ett ärende som rör digitala plattformar avslutats under året.² I mars 2017 lämnade Konkurrensverket också, som ett resultat av ett uppdrag av regeringen, en rapport om e-handel och delningsekonomi till regeringen.³ I anslutning till detta spelade vi in ett avsnitt i vår egen

² Dnr 601/2015. Se avsnitt 7.2 för kortfattad beskrivning av ärendet.

³ Konkurrensverket (2017) *Konkurrens och tillväxt på digitala marknader*. Konkurrensverkets rapportserie 2017:2.

podcast *Konkurrenten*⁴ där de frågor som tagits upp i rapporten diskuterades.⁵

I Almedalen arrangerade vi sommaren 2017 ett seminarium med fokus på delningsekonomi.⁶ I november 2017 anordnade vi konferensen *Konkurrenstillsyn i ett digitaliserat samhälle* där 90 personer deltog på plats och ännu fler lyssnade via webben.⁷ Konferensen syftade till att skapa kunskaps- och erfarenhetsutbyte kring hur samhällets ökande digitalisering påverkar marknader, företag och konkurrenstillsynen.

2.3.2 Effektivisering av utredningar

Under året har vi intensifierat arbetet med att effektivisera vårt utredningsarbete och denna satsning fortsätter under 2018. Vi har arbetat med metodutveckling och tydligare interna tidsramar för olika faser i tillsynsutredningarna. En förutsättning för en effektiv utredningsverksamhet är väl fungerande interna stödsystem som i sin tur bygger på robusta och säkra tekniska lösningar.

2.3.3 Digital kommunikation

Under 2017 har vi fortsatt vår satsning på förebyggande åtgärder i form av digitala webbaserade vägledningar inom både konkurrens- och upphandlingsområdena. Under 2017 har vägledningarna om samarbeten i upphandlingar och om direktupphandlingar uppdaterats. Sedan tidigare finns även vägledningar för samarbeten i

⁴ Konkurrensverkets podcast *Konkurrenten* www.konkurrensverket.se/konkurrenten

⁵ Konkurrensverket (2017) *Liten blir stor*, Konkurrensverkets podcast avsnitt 19. <http://www.konkurrensverket.se/konkurrenten/>

⁶ Almedalen 2017: När marknaden blir digital, <https://youtu.be/Cjk95T66V1g>

⁷ Konferens: Konkurrenstillsyn i ett digitaliserat samhälle, <https://youtu.be/2xijlnE00Qk>

branschorganisationer, om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet och om distributionsavtal publicerade på Konkurrensverkets webbplats. Sammantaget har vägledningarna använts 4 103 gånger under året, något som vi anser tyder på att de utgör en viktig informationskälla för våra intressenter.

Vi har under 2017 också utvecklat vårt frågeforum på webben. Där har våra intressenter nu ännu bättre möjligheter än förut att föra en dialog med oss och få hjälp med sådana frågor som kan vara svåra att få svar på i våra digitala vägledningar eller genom den övriga informationen på vår webbplats. Vårt frågeforum har även blivit en viktig ingång för konsumenter, som allt oftare kontakter oss via denna kanal. Dessutom har en visselblåsarfunktion införts för dem som vill vara anonyma i sina kontakter med oss. Den som har information och som vill tipsa oss kan vara orolig för att drabbas negativt, privat eller professionellt, om det kommer fram att denne tipsat Konkurrensverket. Visselblåsarfunktionen är webbaserad och för att trygga anonymitet hanteras tjänsten av en extern part. Systemet är krypterat och lösenordskyddat. Alla tips behandlas konfidentiellt av en liten krets av medarbetare på Konkurrensverket.

2.3.4 It-forensisk utveckling

Att hitta och använda information från öppna källor på ett strategiskt och effektivt sätt är viktigt i våra förstudier, särskilt i fasen innan vi har bestämt om vi ska göra en djupare granskning av ett ärende. Vi har under året bildat en särskild grupp av medarbetare som fokuserar på informationsinhämtning i detta inledande skede av våra ärenden. Detta arbete beskrivs närmare i avsnitt 5.2.

Digitalt material blir också allt viktigare vid våra platsundersökningar, dvs. oanmälda besök hos företag i syfte att samla bevis. Det

är nödvändigt att som konkurrensmyndighet sträva efter att hålla jämna steg med företagen så att vi har förutsättningar att hitta exempelvis kommunikation mellan konkurrenter som de involverade försöker dölja. Under året har vi utvärderat våra metoder och arbetssätt i detta avseende och identifierat utvecklingsområden som vi avser att arbeta vidare med under 2018.

3 Kommunikation i tillsynsverksamheten

Enligt Konkurrensverkets kommunikationspolicy⁸ ska vår kommunikation vara effektiv och lättillgänglig samt präglas av objektivitet och saklighet. Den ska också vara snabb och anpassad efter kanal och intressenter. Kommunikationen ska bidra till ett fortsatt högt förtroende för Konkurrensverket och hjälpa till att förebygga överträdelser genom att sprida kunskap om regelverken och våra ställningstaganden. All kommunikation ska genomsyras av våra värdeord: vi är *respektfulla, engagerade, kompetenta* och *tydliga* i vårt arbete.

Att redogöra för våra tillsynsbeslut är en viktig del av det förebyggande arbetet och är ett effektivt sätt att öka kunskapen om konkurrensreglerna. Av våra riktlinjer för kommunikation i tillsynsärenden framgår i vilka skeden av utredningarna som vi kommunicerar externt. Vanligen kommenterar vi inte pågående utredningar och de preliminära bedömningar vi gör under utredningen i detalj till annan än part. När vi tagit ställning i sak, genom att exempelvis lämna in en stämningsansökan eller besluta om avgiftsföreläggande, åläggande eller åtagande, kan vi däremot offentligt kommunicera vårt ställningstagande. Även våra avskrivningsbeslut bedömer vi är intressanta att kommunicera om.

Förutom kommunikation som är direkt relaterad till specifika lagtillämpningsärenden genomför vi också bredare kommunikationsinsatser i syfte att bygga kunskap och förebygga att överträdelser över huvud taget uppstår.

⁸ Kommunikationspolicy för Konkurrensverket
<http://www.konkurrensverket.se/globalassets/press/kommunikationspolicy.pdf>

3.1 Våra intressenter

Konkurrensverkets uppgift är att arbeta för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna. Konsumenterna är därför en viktig målgrupp för vår kommunikation. Vi strävar efter att sprida ett budskap om de fördelar som en effektiv konkurrens för med sig för konsumenterna i form av bättre kvalitet, större valmöjligheter, lägre priser och högre innovationstakt.

Då vår kommunikation också har ett tydligt förebyggande syfte är naturligtvis branschorganisationer, företag, ombud, offentliga aktörer och politiska beslutsfattare viktiga målgrupper.

3.2 Våra kanaler för kommunikation

Vi väljer kanal och sätt att kommunicera utifrån vad vi bedömer är mest lämpligt för det ämne vi vill sprida information om. I ökande utsträckning använder vi oss av en kombination av olika kanaler för att på ett effektivt sätt nå fram till våra målgrupper. Vår webbplats är den viktigaste kanalen, men vi kommunicerar även via vårt nyhetsbrev⁹, sociala medier och poddar. Vi sprider också information genom att anordna seminarier och konferenser, hålla anföranden och medverka i olika paneldebatter.

⁹ Konkurrensverkets nyhetsbrev www.konkurrensverket.se/press/nyhetsbrev

3.3 Exempel på kommunikation

För att belysa hur vi använder oss av kommunikation i konkurrenstillsynen ger vi i detta avsnitt exempel på hur vi har valt att kommunicera i ett urval av ärenden och ämnen.

3.3.1 Onlinebokning av hotelltjänster – kommunikation i flera faser och kanaler

Konkurrensverket utredde för ett par år sedan marknaden för onlineresebyråttjänster med avseende på de prisparitetsvillkor som tillämpades av onlineplattformarna.¹⁰ Under utredningens gång åtog sig marknadsledaren Booking.com att ändra i sina avtalsvillkor för att komma till rätta med de konkurrensproblem som vi identifierat. Konkurrensverket valde då att göra ett marknadstest av åtagandet. Testet gick till så att förslaget till åtagande publicerades på vår webbplats tillsammans med frågor och svar om ärendet. Vi fick in många synpunkter med den här metoden. Med anledning av synpunkterna justerades förslaget till åtagande då vi bedömde att det i sin ursprungliga form inte räckte för att åtgärda konkurrensproblemen. När Konkurrensverket sedan fattade beslut om att godta åtagandet kommunicerades beslutet med pressmeddelande och frågor och svar på vår webbplats. Några månader senare ändrade även konkurrenten Expedia sina villkor, vilket ledde till att ärendet gentemot Expedia skrevs av.

Under 2016 och början av 2017 genomförde sedan Konkurrensverket, tillsammans med nio andra konkurrensmyndigheter och Europeiska kommissionen, en uppföljning av effekterna av olika utredningar av europeiska konkurrensmyndigheter avseende

¹⁰ Konkurrensverket, dnr 595/2013 och 596/2013, se även frågor och svar och besluten på <http://www.konkurrensverket.se/konkurrens/avgoranden/vertikala-konkurrensbegransande-samarbeten/>

onlinebokning av hotellrum. Resultaten av uppföljningen publicerades våren 2017 i en rapport som Konkurrensverket tagit fram tillsammans med de övriga konkurrensmyndigheterna och Europeiska kommissionen.¹¹ I samband med detta publicerade vi ett faktablad om våra tidigare utredningar samt frågor och svar på vår webbplats, samt även en intervju om uppföljningen med Konkurrensverkets dåvarande tf. generaldirektör i vårt nyhetsbrev.¹² Vi skickade också information till ett stort antal hotell på den svenska marknaden och förklarade vad åtagandet innebar för hotellens möjligheter att sätta olika priser hos olika online-resebyråer.

Vi anser att ärendet är ett bra exempel på hur vi som tillsynsmyndighet kan kommunicera via olika kanaler och under olika skeden av en utredning i syfte att uppnå största möjliga spridning av vårt beslut.

3.3.2 Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – seminarier och artiklar i dagspress

Under hösten och vintern 2016–2017 höll Konkurrensverket tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting, Svenskt Näringsliv och Almega flera regionala möten där vi informerade om reglerna och om våra prioriteringar när det gäller förbudet mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Totalt besökte vi sex orter och mötena lockade både kommunanställda, företagare

¹¹ Uppföljningen beskrivs närmare i avsnitt 6.1.

¹² Frågor och svar om uppföljning av onlinebokning av hotellrum <http://www.konkurrensverket.se/konkurrens/--ovrigt--/fragor-och-svar---uppfoljning-av-effekterna-pa-marknaden-for-onlinebokning-av-hotellrum/> och nyhet om uppföljningen <http://www.konkurrensverket.se/nyheter/battre-forutsattningar-for-konkurrens-mellan-onlineresebyraer-efter-utredning/>

och media. Inför flera av mötena skrev vi artiklar om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet som publicerades i lokalpress.

Vi bedömer att mötena har bidragit till såväl kunskapsuppbyggnad som till att skapa en bra dialog mellan offentliga aktörer och privat näringsliv. Minst lika viktigt är att de har gett oss på Konkurrensverket nya infallsvinklar på vår tillsyn och vår kommunikation. Det vi har lärt oss är bland annat att vissa frågor varit återkommande oavsett var i landet vi befunnit oss: hur Konkurrensverket ser på Samhalls agerande på marknaden, frågor om Kriminalvårdens tvätteriverksamhet och hur företagare känner inför att kontakta en offentlig aktör. Detta låg till grund för vårt beslut att närmare analysera Kriminalvårdens tvätteriverksamhet och i november 2017 presentera resultatet i en rapport.¹³ Det föranledde också, tillsammans med de tips och klagomål vi fått in, ett beslut att inleda en närmare granskning av Samhalls prissättning.¹⁴ Vi genomförde också en enkätundersökning riktad mot företag under våren 2017. Enkäten innehöll bland annat frågor om hur de upplevde att kontakta en offentlig aktör för att påtala att den offentliga aktören bedriver en säljverksamhet som är problematisk för företagen från konkurrenssynpunkt. Eftersom Konkurrensverket, när vi informerar om reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, lägger stor vikt vid att uppmuntra till dialog som ett effektivt sätt att lösa problem insåg vi att det var nödvändigt att skaffa oss djupare kunskap om hur företagen upplevde kontakterna.

¹³ Konkurrensverket (2017) *Kriminalvårdens tvätteriverksamhet ur ett konkurrensperspektiv* Konkurrensverkets rapportserie 2017:12.

¹⁴ Konkurrensverket, dnr 260/2017.

Vad enkätundersökningen visade och hur resultatet kommunicerades

I enkäten fick vi svar från över 2 000 företag i 31 branscher där vi misstänkte att det finns risk för konflikter mellan privat och offentlig sektor. Vi ville ta reda på om företagen mötte konkurrens som de upplevde som problematisk från kommunen, landstinget eller staten. Av de företag som besvarade enkäten uppgav 27 procent att de möter konkurrens från offentliga aktörer, och cirka två tredjedelar av dessa ansåg att konkurrensen är problematisk. Ett vanligt svar var att det är kommunen som agerar som konkurrent och det är både små och medelstora företag som berörs.

Det som företagen såg som problematiskt med konkurrerande offentlig säljverksamhet var bland annat att man uppfattar att offentliga aktörer inte konkurrerar på samma villkor som privata. Exempelvis uppgav företagen att de offentliga aktörerna blandar sin säljverksamhet med myndighetsutövning. Den offentliga aktören uppfattades även ofta kunna hålla ett lägre pris.

Av de företag som upplevt problem uppgav drygt vart tredje (37 procent) att de hade vänt sig till den offentliga aktören för att försöka lösa problemen. De allra flesta (89 procent) av de som påtalat problem för en offentlig aktör uppgav dock i undersökningen att kontakten inte hjälpt.

Cirka 60 procent av de företag som uppgav att de anser sig ha problem med konkurrens från offentliga aktörer angav också att de inte tycker att det är lönt att ta en kontakt med den offentliga aktören. De pekade på flera orsaker till detta, men den vanligaste var att de inte tror att den offentliga aktören kommer att ändra sitt beteende. Flera svarade också att de är rädda för att deras relation till den offentliga aktören ska försämrans eller att klagomålet kan påverka den offentliga aktörens myndighetsutövning.

Resultatet av enkätundersökningen presenterades i en debattartikel undertecknad av vår dåvarande till förordnade generaldirektör. Artikeln publicerades i ett stort antal tidningar under sommaren 2017. Vår förhoppning med att sprida informationen på det sättet är att fler företag ser en möjlighet att kontakta Konkurrensverket om de stöter på problem och att fler offentliga aktörer blir medvetna om vikten av en bra dialog med det privata näringslivet.

Hur vi kommer att kommunicera om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet framöver

Även om enkätundersökningen har ökat vår medvetenhet om svårigheterna bedömer vi ändå att en dialog mellan privata och offentliga aktörer är ett effektivt sätt att både förebygga och lösa problem. Under hösten 2017 har vi därför kontaktat flera kommuner och erbjudit oss att besöka dem för att informera om regelverket. Vi samarbetar också med Svenskt Näringsliv och Företagarna, och har tack vare detta även kunnat erbjuda kommunerna hjälp att bjuda in företagare till mötena.

Det kommer också regelbundet in förfrågningar till Konkurrensverket om informationsmöten rörande bestämmelsen om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet och vi är angelägna om att medverka i dessa sammanhang.

Vårt utåtriktade arbete kring regelverket om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet syftar till att både förebygga och lösa problem. Då de flesta offentliga aktörer har ett intresse av att göra rätt kan kommunikation utgöra ett snabbt och kostnadseffektivt sätt att bedriva tillsyn.

3.3.3 Korruption i samband med offentlig upphandling – seminarier, anföranden och poddsändningar

Karteller och korruption är olika sätt att manipulera inköpsprocessen. De har förmågan att möjliggöra och stärka varandra och uppträder därför ofta tillsammans. Både karteller och korruption förekommer i samband med offentlig upphandling och direktupphandlingar ökar påtagligt risken. Med korruption menar vi i detta sammanhang otillbörlig påverkan på upphandlingsprocessen i vid bemärkelse. Detta betyder att företeelser som jäv och andra brister i likabehandlingen av leverantörer enligt vår bedömning kan vara lika skadliga som mutor för tilltron till den offentliga upphandlingen. Eftersom misstankar om korruption uppstår såväl i upphandlingstillsynen som i konkurrenstillsynen har vi ett ansvar att bygga kunskap och informera om korruption i samband med offentlig upphandling.

Under 2017 har vi tagit oss an denna uppgift på flera sätt. Vi har hållit flera anföranden om korruption, både inför företrädare för offentliga aktörer och inför privata företag.¹⁵ De anföranden som har publicerats på vår webbplats har vi också valt att informera om i vårt nyhetsbrev. Ofta väljer vi också att publicera citat och bilder från anförandena på sociala medier.

I Almedalen anordnade vi sommaren 2017 ett seminarium i samarbete med Institutet mot mutor. Temat för seminariet var korruptionsrisker i offentlig upphandling och hur olika typer av överträdelser kan sammanfalla i en och samma upphandling.

¹⁵ Tal och artiklar <http://www.konkurrensverket.se/press/tal-och-artiklar/>

I samband med seminariet släppte vi också en poddsändning på samma tema.¹⁶

Vi deltar också aktivt i Statskontorets nätverk mot korruption, dit 220 myndigheter har anslutit sig. Hösten 2017 ansvarade vi tillsammans med Upphandlingsmyndigheten för att arrangera en av nätverksträffarna. Vid mötet deltog drygt 70 tjänstemän. Vi talade om korruption och osund konkurrens och ledde dilemmadiskussioner kring frågor som kan uppkomma i samband med offentlig upphandling.

Konkurrensverket har också genomfört en informationsturné om upphandlingstillsyn under 2017. Korruptionsfrågor har tagits upp vid mötena. Sammanlagt har sju informationsmöten hållits på olika platser i landet och representanter från 47 olika intressenter har deltagit. Det har främst varit upphandlande myndigheter i form av kommuner och myndigheter, men också leverantörer.¹⁷

Vi avser att även fortsättningsvis ge korruptionsbekämpning stort utrymme i vår kommunikation. Dess tydliga koppling till vårt tillsynsarbete gör att vi är övertygade om att ökad uppmärksamhet gällande tecken på korruption kan bidra till bättre förutsättningar att upptäcka och ingripa mot anbudskarteller och otillåtna direktupphandlingar.

¹⁶ Konkurrensverket (2017) *Visst förekommer mutor i Sverige*, Konkurrensverkets podcast avsnitt 22. <http://www.konkurrensverket.se/konkurrenten>

¹⁷ Informationsturné om upphandlingstillsyn <http://www.konkurrensverket.se/upphandling/tillsyn/informationsturne/>

3.3.4 Beslutanderätt i förvärsärenden – möjlighet att lämna synpunkter vid öppet möte

Sedan den 1 januari 2018 har Konkurrensverket en utökad beslutanderätt i fråga om företagskoncentrationer. Den största förändringen är att Konkurrensverket nu kan besluta om förbud mot en företagskoncentration.

Hösten 2017 publicerade vi med anledning av den kommande beslutanderätten en promemoria på vår webbplats med inbjudan till alla intresserade att lämna synpunkter. Promemorian innehöll en beskrivning av handläggningen av koncentrationsprövningar och en redovisning av de överväganden och förslag till åtgärder som vi avsåg att införa med anledning av den utökade beslutanderätten. Vi informerade om att vi hade för avsikt att stärka befintliga funktioner och processer och öka tydligheten och transparensen kring hur handläggningen av koncentrationsärenden går till. Vi gav möjlighet att lämna skriftliga synpunkter och bjöd även in till ett frukostseminarium där vi presenterade förslaget och där åhörarna kunde lämna muntliga synpunkter. Vi publicerade också samma information i vårt nyhetsbrev.

De synpunkter som kom in föranledde vissa revideringar av förslaget. Det slutliga beslutet om förändrade arbets sätt i koncentrationsärenden presenterades av vår generaldirektör på Konkurrensverkets tillsynskonferens några veckor senare.

Konkurrensverket strävar efter att alltid vara transparent med våra prioriteringar och beslut. Att öppna för möjligheten för intressenter att lämna synpunkter på detta sätt anser vi bidrar till ett effektivt beslutsfattande och en värdefull dialog med våra intressenter.

3.3.5 Värdet av konkurrens för konsumenter

Konkurrensverket vill nå en intresserad allmänhet med information om vårt ansvar som tillsynsmyndighet, vilka tips och klagomål som kommer in till oss och vilka prioriteringar vi gör. Vi vill också bidra till att bygga kunskap hos konsumenterna om värdet av en väl fungerande konkurrens i form av lägre priser, ökad service, större valfrihet och bättre kvalitet. En ökad medvetenhet hos konsumenterna kan bidra till att göra dem mer aktiva och på så sätt skapa en press på företag att tävla med varandra för att vinna kunder. En effektiv konkurrens förutsätter, kort sagt, aktiva konsumenter.

Under 2017 har vi ökat våra ansträngningar att nå konsumenter med information om konkurrens och konkurrensens fördelar för konsumenter. Vi har synts mer i sociala medier och strävat efter att kommunicera på ett enkelt, tydligt och kortfattat sätt som fungerar bra i de kanalerna.

Vi har även spelat in ett poddavsnitt som riktar sig till konsumenter där vi berättar om vad konsumenter vinner på en väl fungerande konkurrens och hur en värld utan konkurrens mellan företag skulle se ut.¹⁸ I poddavsnittet deltar även Konsumentverket som bland annat berättar om hur man kan vara en aktiv konsument.

I slutet av 2017 genomförde vi en undersökning om allmänhetens syn på konkurrens och Konkurrensverket. Resultatet tyder på att fler än två av tre respondenter är positiva till konkurrens mellan företag, men att kännedomen om konkurrenslagen är låg. Vad gäller synen på Konkurrensverket anser sig en av fem ha för låg kännedom för att göra en bedömning, men av dem som har en åsikt är majoriteten uttalat positiva.

¹⁸ Konkurrensverket (2017) *Alla vinner på konkurrens*, Konkurrensverkets podcast avsnitt 25. <http://www.konkurrensverket.se/konkurrenten>

Vår förhoppning är att dessa lärdomar kommer att hjälpa oss att framöver utforma vår information till allmänheten på ett sätt som bidrar till att bygga kunskap om konkurrens där det bäst behövs. Vår ambition är att i framtiden följa upp undersökningen för att se hur allmänhetens syn på konkurrens och Konkurrensverket har utvecklats.

4 Internationellt samarbete om konkurrenstillsyn

Internationellt samarbete är en viktig del av konkurrenstillsynen. I syfte att bygga kunskap och samverka effektivt med våra systermyndigheter utomlands deltar Konkurrensverket aktivt i flera internationella nätverk och organisationer. Genom samarbetet får vi ta del av andras erfarenheter av konkurrenstillsyn inom olika områden och branscher och detta hjälper oss att förbättra våra egna analyser, metoder och rutiner i tillsynen, exempelvis vad gäller platsundersökningar, förhör och kartelldetektion. Flera av de kommunikativa produkter som vi har tagit fram i förebyggande syfte de senaste åren inspirerats av andra konkurrensmyndigheters arbete. Som exempel kan nämnas vår film om eftergift, checklistan över tecken på anbudskarteller och faktabladerna om våra ärenden. I den direkta lagtillämpningen har vi desutom en formell skyldighet att samarbeta med andra nationella konkurrensmyndigheter inom EU och med kommissionen i ärenden som berör handeln mellan medlemsstaterna.

Beskrivningar av de olika internationella forum där vi medverkar finns på vår webbplats. I det här kapitlet beskrivs kortfattat de ämnen som har varit framträdande och aktuella för konkurrenstillsynen under 2017 och som vi därför bedömer är särskilt intressanta att lyfta i årets tillsynsrapport.

4.1 European Competition Network (ECN)

Inom European Competition Network (ECN) har Konkurrensverket ett nära samarbete med EU-kommissionen och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter vid tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF).

Samarbetet är mycket högt prioriterat för Konkurrensverket eftersom det möjliggör för oss att utbyta information, hjälpa varandra att begära information och assistera varandra i gryningsråder. Vi utbyter också erfarenheter om utredningsmetodik och lagtillämpning och lär av varandras arbetssätt.

I ECN bedrivs arbetet i stor utsträckning i form av olika arbetsgrupper. De frågor i arbetsgrupperna som har varit mest relevanta för konkurrenstillsynen under året har bland annat varit plattformar, vertikala begränsningar och marknadsmakt. Ett annat viktigt ämne har varit uppföljningen av effekterna på marknaden för onlinebokningar av hotellrum som beskrivs närmare i avsnitt 6.1.

I mars 2017 föreslog EU-kommissionen genom ett direktiv nya regler för att medlemsländernas konkurrensmyndigheter ska bli ännu bättre på att se till att EU:s konkurrensregler följs. Förslaget är ett led i strävan att garantera att myndigheterna har alla verktyg de behöver för att effektivt kunna agera vid överträdelser av reglerna. Direktivet har överlämnats till Europaparlamentet och Europeiska rådet för antagande. Konkurrensverket välkomnar förslaget eftersom vi anser att det skapar möjligheter att vidareutveckla och effektivisera arbetet inom ECN. Diskussionerna inom ECN har under året naturligtvis haft stort fokus på förslaget och dess innehåll samt möjliga konsekvenser för samarbetet i nätverket.

4.2 International Competition Network (ICN)

Konkurrensmyndigheter samarbetar globalt inom nätverket International Competition Network (ICN). Samverkan sker inom ramen för fem arbetsgrupper: karteller, koncentrationer, missbruk, effektivitetshantering och konkurrensfrämjande åtgärder. Utöver representanter från konkurrensmyndigheter deltar även externa

rådgivare från näringslivet, konsumentorganisationer, forskare och advokater som frivilligt bidrar till ICN:s arbete. Under året har följande ämnen inom ICN varit särskilt relevanta för konkurrens-tillsynen.

På en mer övergripande nivå har frågan om hur tillsynsmyndigheter kan använda sig av kommunikation som ett strategiskt verktyg för att förebygga överträdelser av regelverken diskuterats. Bland annat har sociala medier och hur de kan användas för att effektivt nå ut med information lyfts i flera sammanhang.

ICN:s koncentrationsgrupp har under 2017 bland annat diskuterat tröskelvärden för prövningsbarhet av företagskoncentrationer och beaktande av innovation i koncentrationsprövningar. Gruppen har också haft ett möte med fokus på utredningsmetodik vad gäller fastställande av relevant marknad och marknadsmakt.

I kartellgruppen har det viktigaste ämnet för året varit att bekämpa karteller i offentlig upphandling. Bland annat anordnades en konferens i Kanada i oktober där upptäckt, utredning och förebyggande insatser mot anbudskarteller diskuterades.

Missbruksgruppens arbete har fokuserats på digitala marknader och hur konkurrensmyndigheter kan bedriva en effektiv tillsyn på sådana marknader. Viktiga ämnen som har diskuterats är vertikala samarbeten och villkor om prisparitet.

4.3 Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)

Konkurrenskommittén inom Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) har 2017 hållit flera möten där Konkurrensverket medverkat. Ämnen för diskussionerna har bland

annat varit *Competition issues in Aftermarkets* och *Safe Harbours and Legal Presumptions in Competition Law* och *Co-operation between Competition Agencies and Regulators in the Financial Sector*. Sverige har också lämnat skriftliga bidrag inför mötena.¹⁹

4.4 Nordiskt samarbete

De nordiska konkurrensmyndigheterna har sedan många år ett väl utvecklat samarbete. Inom ramen för samarbetet finns särskilda arbetsgrupper för kartellfrågor, chefsjurister och chefsekonomer.

Under 2017 har samarbetet stärkts ytterligare genom undertecknandet av ett nytt samarbetsavtal. Samarbetsavtalet innebär förbättrade möjligheter för konkurrensmyndigheterna att inhämta information åt varandra genom till exempel gryningsråder och att utbyta information i samband med utredningar. Avtalet undertecknades av samtliga nordiska länder utom Färöarna. Avtalet behöver nu godkännas av respektive lands parlament.

Andra frågor som diskuterats med våra nordiska systemmyndigheter under året har varit koncentrationer mellan nära konkurrenter, konsortier, anbudssamarbeten och konkurrensproblem som kan uppstå på marknaden för betaltjänster. Vi har också enats om ett utbytesprogram för personal. Redan under 2018 kommer nordiska kollegor att under en tid tjänstgöra på Konkurrensverket. Vi ser mycket positivt på denna nya möjlighet, då vi är övertygade om att den kommer att bidra till att höja kompetensen, underlätta erfarenhetsutbyte och ytterligare stärka samarbetet mellan myndigheterna.

¹⁹ Sveriges skriftliga bidrag till OECD:s konkurrenskommitté
[https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WD\(2017\)8/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WD(2017)8/en/pdf),
[https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WD\(2017\)57/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WD(2017)57/en/pdf) och
[https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WP2/WD\(2017\)21/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WP2/WD(2017)21/en/pdf)

4.4.1 Övrigt internationellt arbete

Coty-målet

EU-domstolen meddelade den 6 december 2017 dom i det så kallade Coty-målet²⁰. Domen är betydelsefull för såväl tillverkare av konsumentvaror, internetaktörer såsom e-handelsföretag och plattformar, som för konkurrensmyndigheter på EU- och nationell nivå. Trots att domen i mycket hänvisar till tidigare praxis tillför den ökad klarhet i vad som kan motivera konkurrensbegränsningar i selektiva distributionsavtal och ger tillverkande företag möjlighet att kontrollera distributionen av varor vid internetförsäljning i syfte att skydda prestige hos varan. Sverige deltog vid huvudförhandlingen i EU-domstolen den 30 mars 2017 med ett muntligt yttrande till stöd för tillverkarnas rätt att begränsa försäljningen på vissa plattformar, i linje med den dom som EU-domstolen senare meddelade. Konkurrensverket bistod i egenskap av sin roll som expertmyndighet den svenska regeringen med underlag och ingick i processdelegationen som närvarade vid den muntliga förhandlingen.

Deltagande i internationella konferenser

Konkurrensverket har en prioriteringspolicy för deltagande i olika internationella sammanhang. När vi bedömer att en internationell konferens har en agenda som innehåller frågor av strategisk vikt väljer vi att delta i internationella konferenser även utanför de mest prioriterade samarbetsarenorna som beskrivits ovan, dvs. ECN, ICN, OECD och det nordiska samarbetet. Vanligen deltar vi då som talare, panelister eller moderatorer.

²⁰ C-230/16, Coty Germany.

Ämnen som varit viktiga för konkurrenstillsynen vid årets internationella konferenser är bland annat digitalisering, plattformar, överprissättning, algoritmer och rättssäkra förfaranden. Några av de ärenden som diskuterats flitigast är Coty, Google²¹ och Intel²².

²¹ Case AT.39740.

²² C-413/14 P, Intel Corporation Inc. v Commission.

5 Tips, klagomål och eftergift

Konkurrensverkets tillsynsärenden initieras som huvudregel på ett av följande tre sätt: genom ett tips, ett klagomål, eller genom en ansökan om eftergift/nedsättning av konkurrensskadeavgift. I detta kapitel beskrivs översiktligt vår hantering av tips, klagomål och eftergifter.

5.1 Tips och klagomål

Konkurrensverket granskar i varje enskilt fall det tips eller klagomål som kommer in till oss. Granskningen sträcker sig så långt som behövs för att kunna fatta ett väl avvägt beslut om ärendet ska prioriteras att utredas vidare eller inte. Bedömningen om en fråga ska utredas vidare görs alltid med utgångspunkt i vår prioriteringspolicy, som beskrivits i avsnitt 2.

Det finns inga särskilda formkrav för att anmäla en fråga eller ett klagomål till Konkurrensverket och bedömningsgrunderna för om frågan ska granskas är desamma oavsett om det är ett omfattande klagomål eller ett kortfattat tips. Om det är fråga om ett reellt konkurrensproblem som orsakar skada för konkurrensen och konsumenterna så kommer frågan att prioriteras.

Ofta är det svårt att dra gränsen mellan ett klagomål, ett tips eller en allmän förfrågan. En kontakt med oss kan börja med en allmän fråga om konkurrensreglerna, vilken senare leder till ett klagomål. I vissa fall är frågeställaren endast intresserad av att få ett svar och inte av att få frågan utredd. I andra fall vill frågeställaren att Konkurrensverket ska utreda frågan. Mot bakgrund av detta uppstår en viss gränsdragningsproblematik, som får till följd att vi

har valt att redovisa klagomål, tips och förfrågningar i en gemensam bruttostatistik.

Oavsett om ett ärende kommer in till Konkurrensverket som ett tips, ett klagomål eller som en förfrågan påverkar det inte vår prioritering. Däremot skiljer sig handläggningen åt beroende på i vilken form ärendet har kommit in.

Ett tips diarieförs först i samband med att vi vidtar någon extern utredningsåtgärd och hämtar in information. I många fall är tipsen i sig själva för knapphändiga för att ett ärende ska kunna initieras. Däremot kan flera tips som gäller samma sak ge tillräckligt med underlag för att starta en utredning. Ett sådant exempel är Konkurrensverkets ärende som gällde Blockets annonsregler för bilhandlare²³. Flera indikationer inom ett område kan även leda till att en mer generell granskning görs av en marknad eller en företeelse, exempelvis inom ramen för vår uppdragsforskning. Det är därför viktigt att tipsare fortsätter att skicka in sina tips till oss, även om vi inte agerar vid varje enskilt tillfälle.

När ett klagomål kommer in från ett företag diarieför vi ärendet. Det är viktigt att det finns beslut i ett diariefört ärende för att ett företag ska kunna gå vidare om Konkurrensverket väljer att skriva av ärendet. Företaget har då möjligt att väcka så kallad särskild eller subsidiär talan vid Patent- och marknadsdomstolen.

Konkurrensverket tar också emot ett stort antal mer generella förfrågningar om konkurrens och konkurrensreglerna. Inom ramen för den serviceskyldighet vi har enligt förvaltningslagen är vi skyldiga att besvara samtliga frågor i någon form. I de fall vi inte har utrett den specifika frågan lämnar vi generella svar. Ibland är det svårt att skilja mellan vad som är ett tips och vad som är en

²³ Konkurrensverket, dnr 601/2015.

förfrågan, men får vi en fråga som vi finner intressant ur ett tillsynsperspektiv så ställer vi givetvis följdfrågor till frågeställaren om det är angeläget att få in mer information.

5.1.1 Vad händer när ett tips eller klagomål kommer in

När ett klagomål eller ett tips kommer in till Konkurrensverket så gör vi omgående en bedömning om underlaget i klagomålet är tillräckligt för att vi ska kunna fatta ett beslut om att prioritera ärendet eller inte. Om underlaget inte är tillräckligt hämtar vi in ytterligare information genom att exempelvis kontakta klaganden, tillsynsobjektet eller andra marknadsaktörer. Informationen som hämtas in syftar i regel till att ge underlag för en preliminär skadeteori.

Handlar det om ett ensidigt förfarande, dvs. missbruk eller konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet (KOS), är det viktigt att få en uppfattning om den relevanta marknaden, marknadsandelar för tillsynsobjektet och förfarandets negativa effekter för konkurrensen. Detsamma gäller vertikala konkurrensbegränsande samarbeten och sådana horisontella konkurrensbegränsande samarbeten som kräver en effektbedömning.

Prioriteringarna kvalitetssäkras genom föredragningar vid prioriteringsmöten där chefer eller seniora medarbetare deltar. Om ett klagomål prioriteras projektläggs ärendet och en fördjupad utredning tar vid.

5.1.2 Kanaler för att få in tips och klagomål

Konkurrensverket arbetar med olika kanaler för att få in tips och klagomål. De flesta kommer in skriftligen, antingen via e-post eller via vanlig post. Den näst största delen kommer in per telefon.

I många fall är det känsligt för en aktör att kontakta oss. Vill en tipsare vara anonym finns det sedan den 1 januari 2018 fem säkra sätt att lämna information till Konkurrensverket:

1. Genom vårt anonyma visselblåsarsystem.²⁴
2. Genom en anonymiserad e-postadress.
3. Genom ett telefonsamtal.
4. Vid ett möte.
5. Via vanlig post.

Konkurrensverket föredrar sådana metoder som ger oss en möjlighet att ställa följdfrågor till och ha en kommunikation med tipsaren. I avsnitt 5.2 beskrivs vårt arbete med känsliga ärenden närmare.

Om en tipsare eller klagande önskar ett möte innan ett klagomål ges in så tillgodoser vi detta önskemål. Från vår sida är det positivt med ett möte innan klagomålet lämnas in då vi på så sätt kan be klaganden fokusera på de delar i klagomålet som vi anser är viktiga. Ofta handlar det om hur marknaden fungerar och vilka effekter förfarandet får. Det är också positivt med ett möte för att vi då får möjlighet att ge klaganden en rimlig förväntansbild om vad som krävs för att Konkurrensverket ska prioritera en utredning, och vilken tid det tar att utreda en överträdelse.

²⁴ Konkurrensverkets anonyma visselblåsarsystem www.konkurrensverket.se/vissla

Även ur klagandens synvinkel kan det vara positivt med ett möte för att få ett bättre beslutsunderlag innan ett klagomål lämnas in.

För allmänna förfrågningar om både konkurrens- och upphandlingsrättsliga aspekter, finns också vårt interaktiva frågeforum²⁵ där frågeställare kan ställa frågor direkt till Konkurrensverket och kommentera andras inlägg.

5.1.3 Klagomål från konsumenter

Konsumenters klagomål inriktar sig ofta på priser och består av två huvudtyper. I det första typfallet upplever konsumenter att ett företag missbrukar sin dominerande ställning och tar ut överpriser.

I det andra typfallet upplever konsumenten att det inte finns någon prispress mellan konkurrerande återförsäljare, utan att priset likriktats. I de fall där en sektorsspecifik myndighet har tillsyn över pris-sättningen, till exempel som med Energimarknadsinspektionen och elnätsavgifterna, hänvisar Konkurrensverket konsumenten dit.

I andra fall uppmanar vi konsumenterna att vara aktiva och försöka hitta alternativa säljare eller alternativa produkter för de fall de upplever att prisbilden är för hög.²⁶

Även om Konkurrensverket inte utreder varje enskilt tips är det ändå viktigt att konsumenter fortsätter att tipsa Konkurrensverket då tipsen kan leda till insatser vid ett senare tillfälle.

²⁵ Konkurrensverkets frågeforum <https://kundo.se/org/konkurrensverket/>

²⁶ För allmän konsumentupplysning går det också bra att kontakta Hallå konsument inom Konsumentverket.

5.1.4 Antalet tips och klagomål

Konkurrensverket får totalt in runt 1 500 tips, klagomål och skriftliga förfrågningar – ”indikationer” – årligen. Av tabell 1 framgår att det totala antalet indikationer fördelar sig relativt jämnt mellan konkurrens och upphandling. Man kan dock skönja en trend: de senaste åren har andelen konkurrensindikationer ökat, medan upphandlingsindikationerna minskat.

Att upphandlingsindikationerna minskar beror med stor sannolikhet på att många numera vänder sig till Upphandlingsmyndigheten med förfrågningar i stället för till Konkurrensverket. Det är också troligt att viss trafik styrts om till vårt frågeforum på webben. Konkurrensverket har inte analyserat närmare varför antalet konkurrensrelaterade indikationer ökar. En möjlig orsak kan dock vara att vi de senaste åren har satsat mycket på extern kommunikation om konkurrenstillsynen, något som kan ha påverkat marknadsaktörernas intresse av att kontakta oss.

Av de konkurrensrelaterade indikationerna så rör cirka 59–67 procent årligen något av de klassiska förbuden i konkurrenslagen eller reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.

Konkurrensrättsliga indikationer som gäller konkurrensbegränsande samarbeten består i huvudsak av två typfall. Det ena utgör tips om horisontellt prissamarbete eller vertikal prisstyrning. Tipsaren kan ofta vara en kund eller en upphandlare. Det andra typfallet utgör förfrågningar – ofta från återförsäljare eller distributörer – gällande vertikala avtal.

Även indikationer som rör missbruk av dominerande ställning kan delas in i två typfall. Det ena rör frågor eller tips från konsumenter om dominanta aktörers prissättning, alltså möjliga så kallade

exploaterande missbruk. Det andra typfallet rör leveransvägran. I sådana fall kontaktas Konkurrensverket i regel av ett företag som vill köpa en viss produkt eller tjänst.

Det förekommer också olika tips eller förfrågningar kring passivhandel. I regel har dessa en gränsöverskridande kontext, dvs. att en svensk konsument som försöker köpa en produkt från en återförsäljare i ett annat EU-land blir stoppad och hänvisad till en svensk återförsäljare.

När det gäller reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet så rör de i regel en offentlig aktörs blotta närvaro på en viss marknad, eller frågor om marknadsstörande prissättning.

Resterande konkurrensrelaterade indikationer kan exempelvis vara allmänna synpunkter på en viss marknads funktionssätt, ett tips om att Konkurrensverket bör granska ett förvärv, ett tips om att en myndighet fattat ett myndighetsbeslut som påverkar konkurrensen eller en allmän förfrågan om vilka utredningsverktyg Konkurrensverket har.

Tabell 1 Antalet indikationer per ärendekategori 2015–2017

Klassificering	2017	2016	2015
Konkurrensbegränsande samarbete	169	180	112
Missbruk av dominerande ställning	83	108	78
KOS	95	110	99
Övrigt konkurrensrelaterat	217	240	140
Upphandlingstips och frågor	585	675	1163
Övrigt	156	87	86
TOTALT	1 305	1 400	1 678
Totalt konkurrensrelaterat	564	638	429
Totalt upphandlingsrelaterat	585	675	1 163

I statistiken i tabell 1 ingår tips, klagomål och förfrågningar. Av totalt knappt 600 konkurrensrättsliga indikationer har under 2017 sammanlagt 47 klagomål och tips diarieförts. I denna summa ingår inte eftergiftsärenden eller hemliga konkurrensbegränsande samarbeten.

5.1.5 Vad tipsen och klagomålen handlar om

De flesta klagomål som rör konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet riktar sig mot kommuner och kommunala bolag och gäller att den kommunala aktören agerar i strid med den kommunala kompetensen, exempelvis genom att kommunen agerar i strid med lokaliseringsprincipen, eller tar ut ett marknadsstörande pris. När det gäller denna typ av fråga är det inte tillräckligt att den offentliga säljverksamheten strider mot den kommunala kompetensen för att ärendet ska prioriteras, utan det behöver finnas tydliga tecken på skada på konkurrensen. Rent utredningstekniskt innebär detta att det ofta ställs krav på klaganden att komplettera sitt klagomål.

Vad gäller de ärenden som rör påstått missbruk av dominerande ställning sticker två typer av ärenden ut rent kvantitativt. Den ena typen av ärenden gäller leveransvägran eller leveransavstängning gällande olika varor och tjänster. Den andra typen gäller olika former av påstått diskriminerande rabatter. De flesta av dessa ärenden prioriteras bort inom en till tre månader. I regel beror det på att Konkurrensverket inte funnit tillräcklig grund för en exkluderande skadeteori.

När det gäller klagomål gällande konkurrensbegränsande samarbete rör flera ärenden förfaranden inom idrottsförbunden, exem-

pelvis olika lojalitetsregler. En annan typ av relativt vanligt klagomål rör villkor som branschorganisationer ställer upp, antingen inom organisationen eller för att få bli medlem i organisationen.

De senaste åren har det varit relativt vanligt med klagomål på telekomområdet, i synnerhet mot olika kommunala insatser på fiberområdet. Antalet klagomål i denna sektor har dock minskat något. Baserat på klagomålen som kommit in under 2016 och 2017 är det ingen speciell bransch som utmärker sig.

När det gäller allmänna förfrågningar har relativt många, både från privat och offentligt håll, rört olika former av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I dessa sammanhang är Konkurrensverkets budskap att det är viktigt med en dialog mellan det allmänna, till exempel en kommun, och det privata näringslivet för att undanröja onödiga konflikter.

5.2 Att utreda särskilt känsliga ärenden

Konkurrensverket handlägger ett stort antal känsliga ärenden inom tillsynsverksamheten. Ärendena behöver behandlas med försiktighet utifrån två aspekter. Den första aspekten rör ärenden där en öppenhet kring utredningen av ärendet kan minska vår möjlighet att inhämta bevis vid en platsundersökning. Detta kan gälla för ärenden som rör både konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning. Den andra aspekten är då en uppgiftslämnare – tipsare, klaganden eller eftergiftssökande – kan lida skada om det framkommer att denne lämnat uppgifter om en misstänkt överträdelse av konkurrensreglerna till Konkurrensverket. För att skydda uppgiftslämnaren samtidigt som en effektiv konkurrenstillsyn bedrivs hanterar vi denna typ av ärenden med särskild aktsamhet.

Metodmässigt hanterar vi dessa situationer på två sätt. Dels använder vi oss av information och data i öppna, eller delvis öppna, källor på internet, dels erbjuder vi uppgiftslämnare att anonymt inkomma med uppgifter samt fortsatt skydd om tipset leder till ett diariefört ärende.

När det gäller användandet av information och data från öppna, eller delvis öppna, källor är detta inte någon nyhet för Konkurrensverket. Som exempel kan nämnas att redan 2004, i utredningen av den så kallade bilhandlarkartellen, inhämtades stora mängder annonsdata från öppna källor. Insamlad data användes sedan som bevis i domstol. I dag finns det stora mängder information och data öppet, eller delvis öppet, tillgängligt på internet. Sådana uppgifter kan bidra med värdefull information i våra utredningar, samtidigt som företag i den aktuella branschen inte förvarnas inför en eventuell platsundersökning.

När det gäller skyddet av uppgiftslämnare är detta centralt för Konkurrensverket för att få tillgång till känslig information. Konkurrensverket arbetar på flera sätt för att skydda uppgiftslämnare. Källans identitet sprids i största möjliga mån endast inom en liten personkrets inom Konkurrensverket som specialiserat sig på att arbeta med källor. Vi erbjuder också andra kontaktvägar för uppgiftslämnare som vill vara anonyma.

För det fall de uppgifter tipsaren lämnar leder till att Konkurrensverket kan initiera ett ärende, finns långtgående möjligheter att skydda uppgiftslämnaren med stöd av offentlighets- och sekretesslagen. Om någon, i regel tillsynsobjektet, i ett senare skede försöker utröna vem tipsaren är strävar Konkurrensverket efter att skydda källan.

5.3 Eftergift

En ansökan om eftergift eller nedsättning av konkurrensskadeavgift är det tredje sättet på vilket ett ärende kan initieras av Konkurrensverket.

Ett företag som självmant anmäler en kartell eller annat konkurrensbegränsande samarbete till oss eller, efter att vi redan inlett en utredning, fullt ut samarbetar med oss kan helt slippa att betala konkurrensskadeavgift. Företaget får då så kallad eftergift. I de fall då eftergift inte är möjlig eller ett företags samarbete inte når upp till vad som krävs för att få eftergift, kan ett företags samarbete i stället belönas med en reducerad konkurrensskadeavgift, så kallad nedsättning.

Mot bakgrund av att eftergifts- eller nedsättningsansökningar är känsliga både för de företag som söker och för utredningarna, lämnar vi inte ut någon detaljerad och aktuell statistik över det exakta antalet ansökningar vi får in. På en övergripande nivå informerar vi dock om att Konkurrensverket i genomsnitt tar emot fem sådana ansökningar per år och att vi har pågående utredningar som grundas på ansökningar om eftergift.

För ett företag kan det vara mycket känsligt att ansöka om eftergift eller nedsättning. Handläggningen av företag som ansökt om eftergift liknar i detta avseende hanteringen av en anonym tipsare och Konkurrensverket anstränger sig för att skydda eftergiftssökande i möjligaste mån. Om Konkurrensverket i ärendet väcker talan om konkurrensskadeavgift kommer det dock att framgå av stämningsansökan vilka företag som fått eftergift eller nedsättning av konkurrensskadeavgift.

Konkurrensverket har en särskild eftergiftsgrupp som hanterar eftergiftsansökningar. Eftergiftsgruppen går att nå via ett eget

telefonnummer eller e-postadress.²⁷ Inledningsvis går det bra för ett företag att vara anonymt och ställa vissa frågor till oss. En ansökan om eftergift kan ges in skriftligen eller muntligen.

Vi använder eftergiftsprogrammet aktivt och framställer önskemål om information som vi vill att företaget lämnar in. En fråga som typiskt sett kan ställas är vad kommunikationen i en inlämnad e-post betyder och kan bevisa. För ett företag som ansökt om eftergift kan detta vara välkommet eftersom det i många fall kan vara svårt för företaget att veta vilken information Konkurrensverket behöver i sin utredning.

För att få eftergift måste ett företag lämna all information och bevisning företaget har till Konkurrensverket. Företaget får inte förstöra bevis eller på annat sätt försvåra utredningen. Företaget måste upphöra med överträdelsen. Hur ett företag upphör med överträdelsen bör dock förankras med oss. Det kan finnas skäl, exempelvis ur bevissäkringshänseende, att ett företag åtminstone under en tid fortsätter att spela med i överträdelsen. Företaget måste även aktivt samarbeta med Konkurrensverket under utredningen.

Även om vi genomfört en platsundersökning eller genomfört andra externa utredningsåtgärder i ett ärende kan ett företag få eftergift. En förutsättning för detta är bland annat att företaget är först med att klarlägga att överträdelsen ägt rum samt att företaget samarbetar med Konkurrensverket. Vi uppmanar därför företag att ansöka om eftergift även om vi redan har genomfört, eller genomför, en platsundersökning eller andra inledande utredningsåtgärder.

²⁷ Telefon 08-700 15 99, e-post eftergift_kkv@kkv.se

Avslutningsvis bör det också nämnas att företag som deltagit i ett konkurrensbegränsande samarbete, men som inte uppfyller kraven för eftergift, i stället kan få en nedsatt konkurrensskadeavgift. Böterna kan då reduceras med som mest 50 procent.

5.3.1 Näringsförbudseftergift

Konkurrensverket kan ge eftergift även från näringsförbud. Det innebär att Konkurrensverket avstår från att föra talan om eller ansöka om näringsförbud och att personen därmed undgår näringsförbud.

Anställda vid ett företag som beviljas eftergift eller nedsättning av konkurrensskadeavgiften omfattas automatiskt av företagets ansökan och behöver inte göra en egen ansökan om näringsförbudseftergift.

6 Uppföljning av tillsynsärenden

Konkurrensverket strävar efter att bedriva en effektiv tillsynsverksamhet. I detta ingår att utvärdera det arbete vi utför. I vissa utvalda ärenden kan vi exempelvis välja att följa upp vad som hänt på marknaden efter att vi har avslutat vår utredning. Att studera nyttillträden, eventuella konkurser, prisutveckling och anbuds-lämnare i upphandlingar kan vara relevanta parametrar att studera. Alla ärenden passar emellertid inte att följa upp. Anledningar till det kan till exempel vara att lämpliga metoder eller tillgång till nödvändig data saknas, eller att ärendet i vissa fall är så speciellt att det är svårt att dra lärdomar av det inför framtiden. Vissa ärenden lämpar sig dock enligt vår uppfattning mycket väl att studera en tid efter att beslut har fattats.

Uppföljningar av ärenden kan ha väldigt olika upplägg och omfattning. I vissa fall vill vi snabbt få en översiktlig bild och kan då välja att genomföra en kvalitativ undersökning, exempelvis genom att intervjua nyckelpersoner på marknaden i fråga. I andra fall väljer vi att göra en mer omfattande, kvantitativ analys av marknadsdata.

Under 2017 har vi arbetat med uppföljning på tre olika sätt. Vi har analyserat ärenden som rör konkurrensbegränsande offentlig sälj-verksamhet och som har skrivits av på grund av att den offentliga aktören ändrat sitt beteende sedan regeln infördes år 2010. Resultatet av denna analys är ännu ej klart, men tyder på att drygt ett 20-tal offentliga aktörer i samband med att de blivit föremål för en utredning har ändrat sitt beteende på ett sådant sätt att risken för konkurrensbegränsning minskat. Förändringen i de offentliga aktörernas beteende förefaller också i många fall ha varit bestående.

Vi har också, tillsammans med andra konkurrensmyndigheter, genomfört en uppföljning av vilka effekter som de olika ingripanden som skett på marknaden för onlinebokningar av hotellrum under de senaste åren har gett upphov till. Denna uppföljning beskrivs närmare i avsnitt 6.1.

Vi har även följt upp ett koncentrationsärende som avslutades på Konkurrensverket år 2016.²⁸ Förvärvet rörde marknaderna för produktion och försäljning av kycklingprodukter. Vi har också följt upp ett åtagande i ett koncentrationsärende. Även uppföljningarna av dessa båda ärenden presenteras närmare i följande avsnitt.

6.1 Uppföljning av effekterna på marknaden för onlinebokning av hotellrum

Konkurrensverket deltog under 2016 och 2017 i en uppföljning av de utredningar som de senaste åren genomförts av flera olika nationella konkurrensmyndigheter och Europeiska kommissionen på marknaden för onlinebokningar av hotellrum.

Konkurrensverkets egna utredningar av Booking.com och Expedia beskrivs i rapporten Konkurrensverkets konkurrenstillsyn 2015–2016²⁹ och på Konkurrensverkets webbplats³⁰. Utredningarna samordnades med konkurrensmyndigheterna i Frankrike och i Italien och koordinerades av Europeiska kommissionen.

Booking.com och Expedia genomförde avtalsförändringar samtidigt inom hela EES-området. Konkurrensmyndigheterna i Sverige, Frankrike och Italien bedömde att dessa ändringar var tillräckliga

²⁸ Konkurrensverket, dnr 472/2015 och 52/2016.

²⁹ Konkurrensverket (2017) *Konkurrensverkets konkurrenstillsyn 2015–2016*. Konkurrensverkets rapportserie 2017:5.

³⁰ Konkurrensverkets webbplats www.konkurrensverket.se

för att åtgärda de identifierade konkurrensproblemen och avslutade därför sina utredningar.

I vissa medlemsländer gjordes en annan bedömning. I Tyskland ledde konkurrensmyndighetens utredningar mot onlineresebyråerna HRS och Booking.com till beslut om totalförbud för dessa att tillämpa paritetsvillkor. Förbudet omfattar inte bara krav på prisparitet i förhållande till andra onlineresebyråer utan även krav på paritetsvillkor gentemot hotellens egna försäljningskanaler på internet. I Frankrike och Österrike infördes motsvarande totalförbud genom lagändringar. En liknande lagändring infördes senare även i Italien.

6.1.1 Hur uppföljningen gick till

För att följa upp besluten så hämtade tio nationella konkurrensmyndigheter tillsammans med Europeiska kommissionen in uppgifter och information från olika marknadsaktörer i form av hotell, stora hotellkedjor, flera olika onlineresebyråer samt så kallade metasöksidor. Bland annat genomfördes en enkät bland 16 000 hotell i de aktuella medlemsstaterna, varav cirka 1 000 hotell i Sverige. Frågeformulär har skickades också till 20 onlineresebyråer, 19 hotellkedjor och 11 metasöksidor.

Dessutom inhämtades uppgifter om hotells prissättning på onlineresebyråer från en eller flera stora metasöksidor. Prisuppgifter hämtades även från webbplatserna för onlineresebyråerna Booking.com, Expedia och HRS.

Konkurrensverket deltog tillsammans med övriga konkurrensmyndigheter i såväl inhämtningen som analysen av uppgifterna.

6.1.2 Huvudsakliga resultat av uppföljningen

Till följd av att det finns skillnader i marknadsförutsättningar i de olika medlemsstaterna var det svårt att dra några långtgående slutsatser genom att jämföra utvecklingen i de olika länderna. Följande resultat var dock särskilt intressanta.

I flertalet av de länder som ingick i uppföljningen hade det blivit mer vanligt förekommande att hotell erbjuder olika priser på olika onlineresebyråer, eller att hotellen erbjuder olika produkt erbjudanden till olika onlineresebyråer än vad som tidigare var fallet. Detta är viktiga steg för att skapa förutsättningar för konkurrens mellan onlineresebyråerna.

En majoritet av hotellen i den elektroniska enkäten svarade att det inte hade skett någon betydande förändring i kommissionsavgifterna efter förändringarna i avtalsvillkoren.

Uppföljningen visade dock också att det behövdes större kännedom hos hotellen om de förändringar som har gjorts i avtalsvillkoren och vad dessa innebär. Flera hotell kände inte till de förändringar som hade genomförts och vad dessa innebär för deras möjligheter att sätta olika priser i olika kanaler.

Baserat på resultaten i uppföljningen beslutade generaldirektörerna för konkurrensmyndigheterna inom European Competition Network, ECN, vid ett möte i februari 2017 att fortsatt följa utvecklingen inom onlinebokning av hotellrum i syfte att ge marknaden mer tid att anpassa sig till de förändringar som de tidigare utredningarna gett upphov till, för att vid senare tillfälle återigen utvärdera konkurrensen inom onlinebokning av hotellrum.

6.2 Uppföljning av koncentrationsärende i kycklingbranschen

År 2015 anmälde Kronfågel till Konkurrensverket sitt tänkta förvärv av konkurrenten Lagerberg³¹. Båda företagen bedriver produktion och försäljning av kycklingprodukter. Kronfågel var redan den största producenten och förvärvet skulle innebära en ytterligare förstärkning av företagets marknadsposition. Efter förvärvet skulle det nämligen endast finnas två huvudsakliga aktörer kvar, Kronfågel och Guldfågeln. Konkurrensverket befarade prishöjningar och ett försämrat utbud till konsumenterna när det gällde grillkyckling (kyckling som grillas i butik) och kylda kycklingprodukter, exklusive färdiglagat. Dessa produkter utgjorde cirka 40 procent av den svenska dagligvaruhandelns totala utbud av kyckling. Eftersom Konkurrensverket kom fram till att Kronfågels planerade förvärv skulle få påtagligt konkurrenshämmande effekter lämnade vi i januari 2016 in en stämningsansökan till Stockholms tingsrätt om att koncentrationen skulle förbjudas³². Ärendet skrevs emellertid av utan domstolsprövning sedan Lagerberg avbrutit transaktionen och i stället förvärvats av Atria våren 2016³³.

6.2.1 Hur uppföljningen gick till

Den uppföljning som Konkurrensverket genomfört bygger på intervjuer med kycklingproducenter och dagligvaruhandelsaktörer. Vi har ställt frågor om bland annat tillgången och prisbilden på kycklingprodukter samt hur dessa har utvecklats sedan 2015. Viss

³¹ Konkurrensverket, dnr 472/2015.

³² Konkurrensverket, dnr 52/2016 respektive T-830/16 Stockholms tingsrätt.

³³ Konkurrensverket, dnr 212/2016.

information har också hämtats från Jordbruksverkets respektive Folkhälsomyndighetens webbplatser.

6.2.2 Resultat

Sedan 2015 har produktionen av kyckling i Sverige ökat med cirka nio procent, enligt Jordbruksverkets statistik. Producenterna är i dag desamma som för tre år sedan. Kronfågel är fortfarande störst, följt av Guldfågeln och Lagerberg. Dessa tre företag står enligt Konkurrensverkets uppskattning för mer än 90 procent av försäljningen av grillkyckling och kyld kyckling till dagligvaruhandeln. Därutöver finns ett antal små aktörer med mer småskalig produktion. Inga nya företag av betydelse har tillkommit de senaste åren. Den ekologiska kycklingproduktionen kännetecknas fortfarande av ett litet antal uppfödare. Ekologisk kyckling står för en mycket låg andel av den totala försäljningen av kyckling även om efterfrågan har ökat något under de senaste tre åren.

Konsumentpriserna på grillkyckling och kylda kycklingprodukter i butikerna har, enligt dagligvaruhandeln, varierat de senaste åren. Enligt vissa uppgifter har de ordinarie priserna stigit något men kyckling är en frekvent kampanjvara i matbutikerna. Kampanjerna på kyckling har också ökat i antal de senaste åren vilket varit till konsumenternas fördel. Ekologiska kycklingprodukter ligger dock på en mycket högre prisnivå än övrig kyckling.

En viss produktutveckling har skett de senaste åren. Nya kycklingprodukter som tillkommit i dagligvaruhandelns kyldiskar är till exempel kycklingfärs, tärnad kycklingfilé, tunnskivad kycklingfilé (ibland kallad minutfilé) och kycklingsteak. Konsumenterna kan nu även i ökad utsträckning köpa kryddade och/eller marinerade kylda kycklingprodukter. De nya produkterna är enligt dagligvaruhandeln mycket populära.

Dagligvaruhandelns aktörer upplever att deras möjligheter att välja mellan olika leverantörer av grillkyckling och kylda kycklingprodukter är något bättre nu än för tre år sedan, tack vare ökad kapacitet i producentledet. Det går bra att få tag i önskade volymer, och flera av de stora dagligvaruaktörerna köper kyckling från mer än en leverantör.

I utredningen av Kronfågels tänkta förvärv av Lagerberg konstaterade Konkurrensverket att konsumenterna i Sverige hade mycket starka preferenser för svensk kyckling i den kylda kategorin. Importerad kyckling utgjorde av detta skäl inte ett fullvärdigt substitut till svensk kyckling. Det fanns även andra faktorer som gjorde att dagligvaruhandeln främst köpte in svensk kyckling, såsom skillnader i smittskyddskrav mellan svenska och utländska kycklingprodukter och att kyld kyckling inte har särskilt lång hållbarhetstid och därför behöver levereras relativt frekvent. Såvitt Konkurrensverket kan utröna av den nu gjorda uppföljningen gäller dessa förhållanden fortfarande, det vittnar såväl dagligvaruaktörer som kycklingproducenter om. När det gäller kylda kycklingprodukter föredrar alltså svenska konsumenter i mycket hög grad att köpa svenskproducerat.

Sedan 2015 har ett utbrott av campylobacter ägt rum i Sverige. Värst var det enligt Folkhälsomyndigheten under hösten 2016, då det rapporterades cirka 5–6 gånger så många sjukdomsfall på grund av campylobacter än normalt. De utredningar som gjordes av bland annat Folkhälsomyndigheten pekade tydligt ut färsk kyckling som källa till ökningen. Utbrottet kunde härledas till problem inom delar av kycklingproduktionen, och trots åtgärder från kycklingbranschen höll situationen i sig i cirka ett år. Enligt företrädare för dagligvaruhandeln och kycklingproducenterna har campylobacterutbrottet orsakat en minskad försäljning av kylda kycklingprodukter till förmån för fryst kyckling och grillkyckling.

I dag är försäljningen av kylda kycklingprodukter dock nästan tillbaka på de nivåer som rådde före utbrottet.

Såväl kycklingproducenterna som dagligvaruaktörerna tror på en fortsatt ökning av kycklingkonsumtionen i Sverige. Sedan sitt förvärv av Lagerberg våren 2016 har Atria gjort stora investeringar för att modernisera den övertagna anläggningen, och också ökat produktionen. Även Guldfågeln har byggt ut sin kapacitet. Kronfågel beslutade under 2015 att utöka sin kycklingproduktion och tecknade i början av 2016 hyreskontrakt för en industrifastighet för detta ändamål. Efter en utdragen tillståndsprocess och flertalet utvärderingar beslutade dock styrelsen i Kronfågels moderbolag Scandi Standard att pausa investeringen i Kristianstad. Kronfågel uppger att man för närvarande arbetar med flera alternativ för ökad kapacitet.

6.2.3 Slutsatser av uppföljningen

Konsumenterna har fortfarande mycket starka preferenser för svensk kyckling, och kycklingproduktionen i Sverige fortsätter att öka. Både Guldfågeln och Lagerberg har gjort investeringar och utökat produktionen de senaste åren, och är vid sidan av Kronfågel de huvudsakliga producenterna. Tack vare den ökade kapaciteten i kycklingproduktionen upplever dagligvaruhandeln att tillgången på såväl grillkyckling som kylda kycklingprodukter är något bättre i dag än för tre år sedan.

6.3 Uppföljning av åtagande i koncentrationsärende

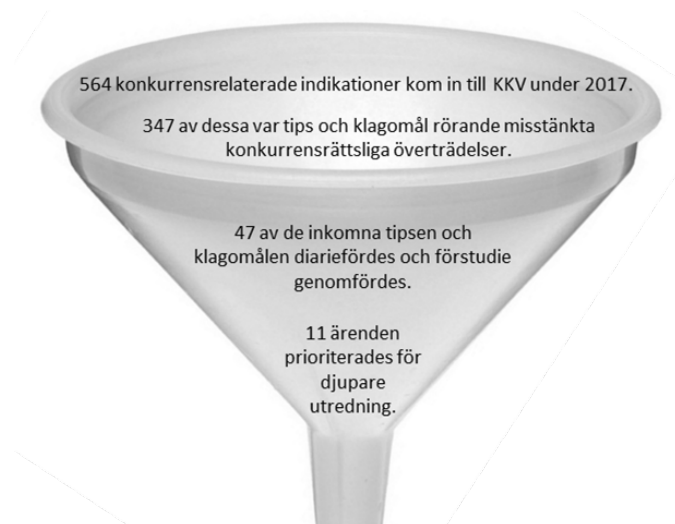
Konkurrensverket väckte talan mot koncentrationen i Stockholms tingsrätt, att avyttra Cederroths varumärke Allévo. Avyttringen låg i linje med Konkurrensverkets förstahandsyrkande och verkställdes

vid årsskiftet 2015/2016. Under hösten 2016 bad köparen av Allévo att Konkurrensverket skulle undersöka om Orkla och Cederroth hade åsidosatt vårdplikten av varumärket inför försäljningen eller gjort sig skyldiga till annat otillåtet förfarande. Efter att ha inhämtat ytterligare upplysningar och material från köparen konstaterade vi att det som hittills inkommit inte gav tillräckligt underlag för att bedöma om så skett. I bedömningen vägde vi även in förutsättningarna att effektivt utreda och ingripa i frågan. Konkurrensverket beslutade att inte gå vidare i ärendet (dnr 578/2016).

7 Konkurrenstillstörens utredningar 2017

I detta kapitel presenterar vi kortfattade sammanfattningar av och statistik över de tillsynsärenden som pågår eller har avslutats sedan den 1 januari 2017. Många ärenden prioriteras bort redan på ett tidigt stadium och beskrivs därför inte här. Figur 1 åskådliggör hur en successiv sällning sker av det relativt stora antal indikationer (dvs. frågor, tips eller klagomål) som kommer in till Konkurrensverket varje år. I vissa fall kan det vara så att en indikation inte innehåller tillräckligt med information för att prioritera en djupare utredning med detsamma. Efter en tid kanske ytterligare en pusselbit kommer in, som motiverar att indikationen får en högre prioritering. I detta kapitel beskrivs enbart sådana ärenden som vi har valt att prioritera och genomföra mer omfattande utredningsinsatser i.

Figur 1 Förhållandet mellan antalet inkomna tips och inledda utredningar 2017

Sammanfattningarna och statistiken i detta avsnitt presenteras uppdelat efter ärendetyp. I tabellerna redovisar vi även statistik för tidigare år i syfte att ge en mer heltäckande bild och en möjlighet att följa utvecklingen över tid.

I vissa avseenden skiljer sig de siffror som presenteras i denna rapport från dem som presenteras i Konkurrensverkets årsredovisning. En förklaring till detta är att vi i denna rapport har lagt ihop olika diarienummer som på något sätt är relaterade till ett och samma ärende. Exempelvis är ett tips som resulterat i en utredning och i en platsundersökning i denna rapport redovisad som ett ärende, medan de i årsredovisningen beskrivs som två registrerade ärenden. Båda beskrivningarna är korrekta, men är olika sätt att beskriva verksamheten.

7.1 Konkurrensbegränsande samarbeten

Av tabell 2 framgår på vilket sätt de tillsynsärenden som rör horisontella konkurrensbegränsande samarbeten, dvs. samarbeten mellan konkurrerande företag, har avslutats.

Tabell 2 Horisontella konkurrensbegränsande samarbeten – avslutade ärenden 2015–2017

	2017	2016	2015
Avskrivning	3	3	10
Avskrivning p.g.a. förändrat beteende	2	2	1
Ansökan om stämning	0	0	1
Avgiftsföreläggande	0	1	0
Åläggande	0	0	0
Åtagande	0	0	0
Totalt	5	6	12

Här följer kortfattade beskrivningar av ärendena i kronologisk ordning efter beslutsdatum.

Byggvaruhandel – avskrivning

I syfte att säkra bevis genomförde Konkurrensverket i oktober–november 2016 en platsundersökning hos två företag verksamma inom byggvaruhandel. Konkurrensverket misstänkte att de två företagen samordnat sig om kundkampanjer. Utredningen visade att kontakter mellan företagen förekommit om ett mindre antal enskilda marknadsföringsåtgärder i form av tillfällig lokal skyltning. Utredningen gav dock inte stöd för att kontakterna utgjorde en del av en otillåten samordning av kundkampanjer som gällde priser och rabatter. Ärendet skrevs därför av i mars 2017.³⁴

Juristtjänster – avskrivning

I december 2016 mottog Konkurrensverket ett klagomål, om att Sveriges Advokatsamfund hade brutit mot artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt genom en bojkott av företaget Acasma AB:s tjänster. Till stöd för sitt klagomål hänvisade Acasma AB till e-postutskick och ett pressmeddelande publicerat på Sveriges Advokatsamfunds webbplats. Sveriges Advokatsamfund vidhöll genom utredningen uppfattningen att advokaters medverkan på Acasma AB:s onlinetjänst inte är förenlig med god advokatsed, då detta ansågs strida mot såväl flera av advokatyrykets kärnvärden, som mot enskilda bestämmelser i samfundets skrift "Vägledande regler om god advokatsed". Ärendet skrevs av i juni 2017 med hänvisning till Konkurrensverkets prioriteringspolicy.³⁵

³⁴ Konkurrensverket, dnr 645/2016 och 582/2016.

³⁵ Konkurrensverket, dnr 752/2016.

Ishockeyspelaragenter – avskrivning på grund av regeländringar

Konkurrensverket utredde om det regelverk som gällde för svenska ishockeyspelaragenter stred mot konkurrenslagens förbud mot konkurrensbegränsande samarbeten. Av de etiska reglerna för agentverksamheten och reglementet för certifiering av spelaragenter följde, av dess ordalydelser, bland annat att en agent inte fick kontakta spelare som hade avtal med en annan spelaragent och att det, som ett krav för att bli certifierad agent, som huvudregel krävdes att man under minst två år arbetat med att biträda idrottsmän i ekonomiska angelägenheter. Efter att Konkurrensverket informerats om att dessa regler skulle justeras i en riktning som, sett till ordalydelsen, skulle öppna upp för konkurrens mellan spelaragenter och underlätta för potentiella spelaragenter att bli certifierade skrevs ärendet av i juli 2017.³⁶

Ramavtal rörande tillgänglighetsanpassning av skolor – avskrivning

Konkurrensverket har utrett om tre företag i byggbranschen, LP Bygg & Specialsnickerier AB, Stockholms Stadsbyggare entreprenad AB och Svenska Regmaster AB/SRM Bygg AB, har överträtt förbudet mot konkurrensbegränsande avtal. Misstanken, som grundade sig på ett anonymt tips, bestod i att de tre företagen mellan sig hade delat upp de projekt som genomfördes efter förnyade konkurrensutsättningar inom ett ramavtal avseende tillgänglighetsanpassning av skolor som upphandlats av Skolfastigheter i Stockholm AB. Konkurrensverket genomförde en platsundersökning hos de misstänkta företagen i januari 2017. Vid platsundersökningen säkrade Konkurrensverket bevisning som gav anledning att utreda ärendet vidare. Utredningsåtgärderna har inte

³⁶ Konkurrensverket, dnr 723/2016.

gett bevis för att någon otillåten samordning skett mellan företagen. Ärendet skrevs därför av i december 2017.³⁷

Storköksutrustning – avskrivning på grund av ändrat beteende

Konkurrensverket utredde ett otillåtet samarbete mellan företag i samband med en offentlig upphandling rörande storköksutrustning. Ett antal företag hade lämnat identiska eller mycket snarlika anbud. Upphandlingen var indelad länsvis och inget av de misstänkta företagen hade lagt anbud i samma län. Utredningen visade att de misstänkta företagen är exklusiva återförsäljare till Electrolux Professional AB med ensamåterförsäljaravtal som förbjuder dem från att bedriva aktiv försäljning i ett geografiskt område som tilldelats någon annan exklusiv återförsäljare. De geografiska områden som återförsäljarna fått sig tilldelade sammanföll med den länsvisa uppdelningen i upphandlingen. Konkurrensverket fann det därför inte uppenbart att, eller i vilken utsträckning förfarandet skadat konkurrensen eller konsumenterna. Under utredningen tog Electrolux Professional AB fram riktlinjer som tydliggör deras och återförsäljarnas agerande i offentliga upphandlingar. Ärendet skrevs av i december 2017.³⁸

Vertikala konkurrensbegränsande samarbeten

Tabell 3 visar på vilket sätt de ärenden som rör vertikala konkurrensbegränsande samarbeten, dvs. samarbeten mellan företag i olika försäljningsled, har avslutats tidigare år. Under 2016 och 2017 har vi inte avslutat något vertikalt ärende.

³⁷ Konkurrensverket, dnr 301/2016 och 22/2017.

³⁸ Konkurrensverket, dnr 741/2016.

Tabell 3 Vertikala konkurrensbegränsande samarbeten – avslutade ärenden 2015–2017

	2017	2016	2015
Avskrivning	0	0	0
Avskrivning p.g.a. förändrat beteende	0	0	1
Ansökan om stämning	0	0	0
Avgiftsföreläggande	0	0	0
Åläggande	0	0	0
Åtagande	0	0	1
Totalt	0	0	2

Eftergiftsärenden

Fyra eftergiftsärenden skrevs av eller lades ad acta³⁹ under 2017. Inget av de ärenden som stängts har resulterat i någon utredning. Elva utredningar pågår vid tidpunkten för denna rapport hos antingen Europeiska kommissionen eller hos Konkurrensverket.

7.2 Missbruk av dominerande ställning

Av tabell 4 framgår på vilket sätt de ärenden som rör missbruk av dominerande ställning de senaste åren har avslutats.

³⁹ Ett ärende som "läggs ad acta" stängs utan avskrivningsbeslut.

Tabell 4 Missbruk av dominerande ställning – avslutade ärenden 2015–2017

	2017	2016	2015
Avskrivning	3	3	5
Avskrivning p.g.a. förändrat beteende	1	1	1
Ansökan om stämning	0	0	1
Avgiftsföreläggande	0	0	0
Åläggande	0	0	0
Åtagande	0	0	0
Totalt	4	4	7

Här följer kortfattade beskrivningar av ärendena i kronologisk ordning efter beslutsdatum.

Annonsplattformar för fordon – avskrivning på grund av ändrat beteende

Konkurrensverket utredde förhållandet att bilhandlare som ville annonsera ut fordon på annonsplatsen Blocket AB var tvungna att också annonsera på annonsplatsen Byt Bil Nordic AB. Enligt Konkurrensverket kunde detta ha påverkat konkurrensen negativt genom att begränsa kundunderlaget för andra annonsplattformar. Efter att företagen meddelat Konkurrensverket att företagen kommer att ändra sin affärsmodell för bilhandlare på så sätt att annons i Blocket blir en del i en grundprodukt, och annons i Byt Bil en tilläggstjänst valde Konkurrensverket att i juni 2017 skriva av ärendet.⁴⁰

⁴⁰ Konkurrensverket, dnr 601/2015.

Leveransplikt för mjölkproducenter – återkallande av beslut att godta ett frivilligt åtagande

Konkurrensverket granskade Arlas ändrade regler för hur dess medlemsföretag (mjölkbönder) får sälja mjölkråvara till konkurrerande mejerier. Konkurrensverket utredde om de ändrade reglerna utgjorde ett missbruk av dominerande ställning. Enligt Konkurrensverkets bedömning saknades skäl att prioritera en fortsatt utredning utifrån de rådande marknadsförhållandena. Konkurrensverket fann dock att Arla ändrat reglerna i strid med ett frivilligt åtagande som Konkurrensverket år 2010 godtagit i ett tidigare ärende⁴¹. Konkurrensverket beslutade därför att återkalla beslutet att godta det frivilliga åtagandet, vilket ger Konkurrensverket möjlighet att utreda och ingripa mot Arlas regler om leveransplikt om det framöver skulle uppstå skäl att göra detta.⁴²

Lotterimarknaden – avskrivning

I november 2017 fattade Konkurrensverket ett avskrivningsbeslut i ärendet om Novamedia Sverige AB:s (Novamedia) avtalsvillkor med förmånstagare till prenumerationslotteriet Svenska Postkodlotteriet. Ärendet initierades under våren 2013 med anledning av ett anonymt klagomål mot Svenska Postkodlotteriet. Det utredda förfarandet bestod i en klausul i Novamedias samarbetsavtal med förmånstagarna, som innebar en skyldighet för förmånstagarna att inte utan Novamedias medgivande starta eller expandera egna rikslotterier eller delta i andra rikslotterier som direkt eller indirekt konkurrerade med Svenska Postkodlotteriet. Novamedia driver och tillhandahåller Svenska Postkodlotteriet och klausulen som funnits i samtliga samarbetsavtal i vart fall sedan lotteriets lansering år 2005 togs bort år 2014. Utredningen inriktades därefter mot att utreda förutsättningarna för att väcka talan om konkurrensskadeavgift för

⁴¹ Konkurrensverket, dnr 568/2009.

⁴² Konkurrensverket, dnr 630/2015 och 210/2017.

tillämpandet av förfarandet under perioden 2009–2013. Eftersom sådana förutsättningar inte bedömdes föreligga beslutade Konkurrensverket att skriva av ärendet.⁴³

Låssmedsgrossisttjänster – avskrivning

I prövningen av Assa Sveriges förvärv av Prokey 2013 uppstod misstankar om att företag inom Assa Abloy-koncernen missbrukade en dominerande ställning. Företag inom koncernen misstänktes tillämpa försäljningspriser gentemot konkurrerande låssmedsgrossister som, tillsammans med de priser som erbjuds låssmeder, kunde innebära en marginalklämning av konkurrerande låssmedsgrossister. Dessutom misstänktes att företag inom koncernen tillämpade exklusivitets- och lojalitetsvillkor i kundavtal med låssmeder och säkerhetsföretag som kunde begränsa konkurrensen på marknaden för låssmedsgrossister. Utredning och ekonomisk analys har inte visat på förekomsten av en marginalklämning eller att kundavtalen haft förmåga till konkurrensbegränsande utestängning varför ärendet skrevs av i november 2017.⁴⁴

7.3 Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet

Av tabell 5 framgår på vilket sätt de ärenden som rör konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet har avslutats.

⁴³ Konkurrensverket, dnr 263/2013.

⁴⁴ Konkurrensverket, dnr 494/2013.

Tabell 5 Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – avslutade ärenden 2015–2017

	2017	2016	2015
Avskrivning	1	8	11
Avskrivning p.g.a. förändrat beteende	0	2	1
Ansökan om stämning	1	0	0
Totalt	2	10	12

Här följer kortfattade beskrivningar av ärendena i kronologisk ordning efter beslutsdatum.

Larmcentraltjänster – avskrivning

Konkurrensverket fick i november 2016 in ett klagomål från SOS Alarm om att Räddningstjänstens larmcentral i Kristianstads kommun (Räddningstjänsten) tillhandahöll olika larmtjänster till priser som vinstdrivande verksamheter inte kunde konkurrera med. SOS Alarm hänvisade specifikt till Räddningstjänstens anbud i en upphandling genomförd av Hässleholms kommun. Konkurrensverkets utredning fann att Räddningstjänsten sedan år 2010 endast deltagit i en upphandling, vilket var den nämnda upphandlingen genomförd av Hässleholms kommun. Efter att upphandlingen överklagats fick den göras om. I den nya upphandlingen tilldelades en privat aktör kontraktet enligt tilldelningsprincipen om lägsta anbud. Inget konkurrensproblem identifierades i utredningen och ärendet skrevs av i april 2017.⁴⁵

Begränsningar för företag som vill etablera och sälja fiberanslutningar i Hässleholm – stämningsansökan

Hässleholms kommun nekar sedan oktober 2015 privata företag tillgång till kommunens mark genom att inte ge markavtal och

⁴⁵ Konkurrensverket, dnr 688/2016.

grävstillstånd för nedläggning av fiberkabel. Enligt Konkurrensverkets utredning finns flera företag som saknar markavtal men som vill etablera egna fibernät och sälja fiberanslutningar till slutkunder i Hässleholms kommun. Konkurrensverket anser att kommunens förfarande skadar utvecklingen av en effektiv konkurrens i Hässleholm till nackdel för konsumenter och företag. Därför lämnade Konkurrensverket i september 2017 in en stämningsansökan till Patent- och marknadsdomstolen med kravet att Hässleholms kommun, vid vite på 25 miljoner kronor, ska förbjudas att begränsa konkurrensen på marknaden.⁴⁶

7.4 Pågående konkurrenstillsynsutredningar

Följande projekt är den 1 januari 2018 under utredning på Konkurrensverket.⁴⁷

Marknaden för försäljning av sanitetsporslin till konsument

I syfte att säkra bevis genomförde Konkurrensverket hösten 2016 en platsundersökning hos fyra företag, varav ett är verksamt främst inom marknaden för tillverkning av sanitetsporslin och tre inom marknaden för byggvaruhandel. Konkurrensverket misstänker att dessa företag ingår i ett konkurrensbegränsande samarbete som syftar till att fastställa slutpris mot konsument för sanitetsporslin på den svenska marknaden. Utredningen har under året bland annat omfattat förhör och ålägganden att inkomma med skriftliga uppgifter.⁴⁸

⁴⁶ Konkurrensverket, dnr 749/2015 och 469/2017.

⁴⁷ Fler ärenden än de som redovisas här är i början av 2018 under utredning på kartellenheten, men befinner sig fortfarande i tidiga skeden och kan därför inte beskrivas i rapporten.

⁴⁸ Konkurrensverket, dnr 339/2015 och 582/2016.

Marknaden för insamling av förpackningar från hushåll⁴⁹

Konkurrensverket tog i september 2016 emot ett klagomål om att Svenska Förpacknings- och Tidningsinsamlingen AB (FTI) missbrukar sin dominerande ställning. FTI organiserar insamling och återvinning av förpackningsavfall på uppdrag av producenter (s.k. producentansvarstjänst) och driver Sveriges enda rikstäckande och publika infrastruktur för insamling av förpackningsavfall från hushåll (ÅVS-systemet). Sedan 2012 har TM Responsibility AB (TMR) enligt avtal med FTI samutnyttjat ÅVS-systemet för att i konkurrens med FTI erbjuda producentansvarstjänster för hushållsförpackningar av plast, papper och metall. I juni 2016 sade FTI upp det nyttjanderättsavtal som låg till grund för samutnyttjandet. Konkurrensverket utreder om uppsägningen av nyttjanderättsavtalet utgör missbruk av dominerande ställning genom leveransvägran.⁵⁰

Försäkringsbranschen

I syfte att säkra bevis genomförde Konkurrensverket under våren 2017 tre olika platsundersökningar hos ett antal olika företag, varav ett är verksamt främst inom försäkringsförmedling och de övriga verkar som försäkringsbolag. Konkurrensverket misstänker att dessa företag ingår i ett konkurrensbegränsande samarbete.⁵¹

Marknaden för städtjänster

Konkurrensverket har mottagit ett flertal klagomål om Samhalls försäljning av städtjänster sedan bestämmelsen om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet tillkom 2010. Med anledning

⁴⁹ Ärendet avslutades i form av ett åläggande den 2 februari 2018. Konkurrensverket ålade FTI att ta tillbaka uppsägningen av avtalet med TMR. Beslutet är förenat med ett vite på 20 miljoner kronor som kan utdömas om FTI inte följer åläggandet. FTI har överklagat beslutet till Patent- och marknadsdomstolen.

⁵⁰ Konkurrensverket, dnr 583/2016.

⁵¹ Konkurrensverket, dnr 731/2016.

av de indikationer som framkommit har Konkurrensverket funnit att det finns skäl att samlat analysera verksamheten. I maj 2017 initierades därför en utredning som ska analysera om Samhalls försäljning av städtjänster riskerar att hämma eller snedvrída konkurrensen.⁵²

Marknaden för tillverkning av kistor

Under hösten 2017 beslutade Konkurrensverket att genomföra en utredning rörande kistmarknaden i Sverige. Den misstänkta överträdelsen tar sin utgångspunkt i två anonyma tips som inkommit om att en kisttillverkare utnyttjat sin dominerande ställning genom att binda kunderna med en skyldighet eller ett löfte att göra alla eller de flesta av sina inköp av kistor uteslutande hos företaget i utbyte mot en rabatt. Utredningsåtgärder har genomförts i form av ett åläggande till det aktuella företaget samt telefonmöten med ett antal begravningsbyråer.⁵³

Anläggningsbranschen nr 1⁵⁴

Hösten 2017 genomförde Konkurrensverket en platsundersökning hos ett företag verksamt inom anläggningsbranschen. Misstanken rörde överträdelse av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete genom utbyte av strategisk information med konkurrerande företag avseende upphandlingar av utförande av beläggningsarbeten.⁵⁵

Anläggningsbranschen nr 2

Konkurrensverket inledde under hösten 2017 en utredning av ett misstänkt konkurrensbegränsande samarbete mellan företag aktiva

⁵² Konkurrensverket, dnr 260/2017.

⁵³ Konkurrensverket, dnr 318/2017.

⁵⁴ Ärendet skrevs av den 9 februari 2018.

⁵⁵ Konkurrensverket, dnr 604/2017 och 610/2017.

inom anläggningsbranschen. Misstanken rör utbyte av strategisk information relaterad till asfaltsproduktion. Konkurrensverket har ålagt företag att tillhandahålla uppgifter.⁵⁶

Marknaden för lokalnätentreprenader och underhåll av el- och belysningsnät⁵⁷

Konkurrensverket har mot bakgrund av ett klagomål utrett om Kraftringen Service AB har överträtt förbudet mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet i konkurrenslagen. Utredningen har omfattat analys av inhämtad information från bland annat bolaget och dess konkurrenter.⁵⁸

Marknaden för försäljning av hydrerad vegetabilisk olja (HVO)⁵⁹

Konkurrensverket fick i december 2017 in ett klagomål rörande försäljning av HVO. Klaganden hävdar att den finska Neste-koncernen missbrukar en dominerande ställning avseende försäljning av HVO på den svenska marknaden. Det påstådda missbruket uppges bestå i diskriminering vad gäller tilldelning av HVO samt ett eventuellt kopplingsförbehåll i förhållande till andra drivmedel.⁶⁰

7.1 Företagskoncentrationer

Under år 2017 har Konkurrensverket fattat beslut i totalt 80 ärenden gällande anmälan om företagskoncentration.

⁵⁶ Konkurrensverket, dnr 630/2017.

⁵⁷ Ärendet skrevs av den 9 februari 2018.

⁵⁸ Konkurrensverket, dnr 358/2017.

⁵⁹ Ärendet skrevs av den 28 mars 2018.

⁶⁰ Konkurrensverket, dnr 657/2017.

Tabell 6 Företagskoncentrationer – ärendestatistik 2015–2017

	2017	2016	2015
Antal anmälda koncentrationer	80	74	61
Antal beslut om särskild undersökning	2 ⁶¹	4 ⁶²	4 ⁶³
Antal ärenden där Konkurrensverket väckt talan i domstol	0	2 ⁶⁴	1 ⁶⁵

Här följer kortfattade beskrivningar av de ärenden där vi har genomfört mer omfattande utredningar. Ärendena presenteras i kronologisk ordning efter beslutsdatum.

Värmeteknik och energieffektivisering – utan åtgärd

Konkurrensverket beslutade den 25 januari 2017 att lämna NIBE Industrier AB:s (Nibe) förvärv av ensam kontroll över huvudparten av Enertech Group Ltd. (Enertech) utan åtgärd. Båda företagen var verksamma inom områdena värmeteknik och energieffektivisering. Koncentrationen resulterade i höga marknadsandelar och de båda företagen var också nära konkurrenter. Koncentrationen befarades kunna leda till höjda priser alternativt försämrad kvalitet på värme-pumpsmarknaden. Utredningen visade dock på en rad omständigheter som förväntades motverka negativ påverkan på konkurrensen. Kunderna hade inga svårigheter att byta leverantörer och

⁶¹ Konkurrensverket, dnr 383/2017 och 393/2017. Båda avslutades utan åtgärd, liksom dnr 630/2016 där särskild undersökning pågick vid början av 2017.

⁶² Konkurrensverket, dnr 411/2016 avslutades utan åtgärd. Dnr 84/2016 och 207/2016 avbröts av parterna. I dnr 630/2016 pågick utredningen ännu vid slutet av 2016.

⁶³ Konkurrensverket, dnr 460/2015 avslutades utan åtgärd. I dnr 161/2015 väckte Konkurrensverket talan i domstol. I dnr 472/2015 och 578/2015 pågick utredningen ännu vid slutet av 2016.

⁶⁴ Konkurrensverket, dnr 52/2016 (472/2015) återkallades sedan parterna avbrutit affären. I dnr 118/2016 (578/2015) ogillades Konkurrensverkets talan.

⁶⁵ Konkurrensverket, dnr 514/2015 (161/2015), Konkurrensverkets talan fastställd i domstol efter åtaganden från parterna.

skulle få ökade incitament att göra det ifall priserna höjdes. Dessutom skulle potentiella nyinträden på värmepumpsmarknaden kunna hindra eller omintetgöra de konkurrensbegränsande effekterna. Koncentrationen bedömdes inte vara ägnad att påtagligt hämma konkurrensen.⁶⁶

Lösviktskonfektyr och natursnacks i lösvikt – utan åtgärd

Konkurrensverket utredde Cloetta AB:s förvärv av Candyking Holding AB. Utredningen visade att sammanslagningen skulle medföra höga marknadsandelar inom försäljning av lösviktskonfektyr, framför allt till dagligvaruhandeln. Samtidigt framkom att marknaden präglades av upphandlingar där marknadsandelar snabbt kunde fluktuera, att det även efter koncentrationens genomförande skulle finnas alternativ, att det inte fanns några betydande etablerings- eller expansionshinder samt att kunderna hade en inte obetydlig köparmakt. Det förelåg även ett vertikalt samband då Cloetta är en producent av konfektyr som utgör en insatsvara vid grossistförsäljning av lösviktskonfektyr. Utredningen gav inte stöd för att koncentrationen skulle leda till konkurrensbegränsande effekter till följd av avskärmning av insatsvara eller kundmarknad. Konkurrensverket lämnade koncentrationen utan åtgärd i fas 1.⁶⁷

VA-material till professionella slutkunder – utan åtgärd

Ahlsell Sverige AB förvärvade Viacom AB:s svenska VA-verksamhet. Båda parterna var verksamma som VA-grossister, med distribution av VA-material till professionella slutkunder, exempelvis byggbolag och kommuner. Förvärvet gav Ahlsell Sverige en relativt hög marknadsandel, runt 40 procent, och ledde till en förstärkning av den existerande marknadsstrukturen med Ahlsell Sverige och Dahl Sverige AB som två stora aktörer vid sidan av en rad mindre.

⁶⁶ Konkurrensverket, dnr 630/2016.

⁶⁷ Konkurrensverket, dnr 122/2017.

Förvärvet bedömdes efter särskild undersökning medföra ett minskat konkurrenstryck på kort sikt, men inte ett påtagligt hämmande av konkurrensen. Kunderna skulle även efter förvärvet ha flera VA-grossister att köpa från och det förelåg inte några betydande hinder för nyetablering eller expansion av befintliga VA-grossister. Inte heller bedömdes tillverkare av VA-material förlora sina möjligheter att sälja i Sverige på grund av förvärvet.⁶⁸

Mejeriprodukter – utan åtgärd

Konkurrensverket lämnade i oktober 2017 Arla Foods AB:s (Arla) förvärv av Gefleortens Mejeriförening ek. för. (Gefleortens) utan åtgärd efter särskild undersökning. Vid tiden för koncentrationen hade Arla en mycket stark ställning på marknaden för mejeriprodukter i Sverige. Gefleortens producerade och saluförde också mejeriprodukter, främst i Gävleborg, Dalarna och norra Uppland. Förvärvet förväntades stärka Arlas ställning ytterligare på mejerimarknaden. Utredningen visade dock att Gefleortens inte utövade något betydande konkurrenstryck på Arla. Gefleortens minskade försäljning och fallande lönsamhet förutspådde dessutom att konkurrenstrycket skulle försvagas ytterligare, oavsett förvärvet. Koncentrationen bedömdes inte heller försämra möjligheterna till expansion eller nyinträden. Sammantaget bedömdes koncentrationen inte vara ägnad att påtagligt hämma konkurrensen på den svenska mejerimarknaden.⁶⁹

⁶⁸ Konkurrensverket, dnr 383/2017.

⁶⁹ Konkurrensverket, dnr 393/2017.

8 Ärendestatistik för konkurrenstillsynen

I syfte att skapa en faktabaserad grund för att löpande utveckla och utvärdera verksamheten tar Konkurrensverket varje år fram ärendestatistik. Vi följer bland annat handläggningstiderna för våra ärenden och hur andelen av vår tid som vi lägger på ärenden som avslutas genom avskrivning på grund av ändrat beteende, ansökan om stämning, avgiftsförelägganden, ålägganden eller åtaganden utvecklas över tid. Att vi pekar ut just dessa typer av avslut beror på att vi anser att när ett ärende avslutas på detta sätt har det varit en korrekt bedömning att prioritera det. Vi följer också vilka typer av tips som kommer in och antalet platsundersökningar vi genomför.

8.1 Inkomna tips

I tabell 7 redovisas antalet tips som rör konkurrensfrågor och som kommit in till Konkurrensverket under den aktuella perioden. Av tabellen framgår också hur antalet inkomna tips fördelas på olika ärendetyper. Vi ser att antalet inkomna tips har minskat något jämfört med 2016, men att det fortfarande är högre än det var 2015.

Tabell 7 Inkomna tips om överträdelse av konkurrensreglerna 2015–2017

	2017	2016	2015
Konkurrensbegränsande samarbeten	169	180	112
Missbruk av dominerande ställning	83	108	78
Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet	95	110	99
Totalt	347	398	289

8.2 Antal utredningar och avslut

Antalet utredningar och typ av avslut uppdelat per ärendetyp i ärenden som prioriterats och utretts närmare har redovisats i kapitel 7. En sammanställning av det totala antalet sådana ärenden följer i tabell 8. Det totala antalet prioriterade ärenden har minskat, men andelen ärenden som avslutas på något av de utpekade sätten, dvs. avskrivning på grund av ändrat beteende, ansökan om stämning, avgiftsförelägganden, ålägganden eller åtaganden, har ökat från 30 till 36 procent. Detta kan bero på tydligare prioriteringar initialt rörande vilka ärenden vi väljer att driva, vilket resulterat i en starkare fokusering på ett mindre antal ärenden än vad som förut varit fallet. Naturligtvis påverkas antalet ärenden vi väljer att driva också av antalet intressanta tips och eftergiftsansökningar som vi får in och det är därför naturligt att det varierar något över tid.

Tabell 8 Antalet konkurrenstillsynsärenden som avslutats genom ändrat beteende m.m.

	2017	2016	2015
Antal ärenden som har avslutats genom avskrivning på grund av ändrat beteende, åtagande, åläggande, avgiftsföreläggande eller ansökan om stämning	4	6	7
Antal ärenden som skrivits av	7	14	26
Totalt	11	20	33

8.3 Handläggningstider

De genomsnittliga handläggningstiderna är också ett intressant mått att följa över tid. Med beaktande av att antalet ärenden är litet och att de flesta utredningar är omfattande är genomsnitt visserligen ett trubbigt mått, men kan enligt vår bedömning ändå vara intressant i kombination med andra siffror.

Ärenden som inte prioriteras för djupare utredning hanteras skyndsamt. Detta rör det stora flertalet⁷⁰ konkurrenstillsynsärenden som handläggs på Konkurrensverket. Under 2017 uppgick avskrivningstiden i sådana ärenden till i genomsnitt drygt 32 dagar. Detta utgör en minskning jämfört med tidigare år, se tabell 9.

Tabell 9 Genomsnittliga handläggningstider för ärenden som inte prioriterats för djupare utredning

	2017	2016	2015
Antal ärenden	43	59	34
Genomsnitt antal kalenderdagar	32	44	80

De ärenden som prioriteras för djupare utredning tar naturligtvis längre tid att hantera. Efter en minskning år 2016 har handläggningstiderna för sådana ärenden ökat under 2017, se tabell 10. Betonas bör att beräkningen av de genomsnittliga handläggningstiderna i tabell 10 är baserad på enbart cirka en femtedel av det totala antalet ärenden som avslutades på Konkurrensverket under 2017. Läggs alla ärendetyper i samma korg uppgår genomsnittet i stället till 151 dagar, men utgör då enligt vår bedömning ett mindre användbart mått som bas för ett väl fungerande effektiviseringsarbete.

⁷⁰ Under 2017 var det 43 ärenden som prioriterades bort i ett tidigt skede, att jämföra med elva mer omfattande utredningar.

Tabell 10 Genomsnittliga handläggningstider för konkurrenstillsynsärenden⁷¹ 2015–2017

	2017	2016	2015
Genomsnitt antal kalenderdagar	614	374	425

Det är framför allt två missbruksärenden som har drivit utvecklingen av handläggningstiderna.⁷² Våra utredningar är ofta komplexa och kan kräva omfattande analys för ett välgrundat beslut. I ett av de båda ärendena vilade utredningen dessutom i 21 månader i väntan på ett domstolsavgörande, vilket delvis förklarar tidsutdräkten. Eftersom båda dessa utredningar har skrivits av har de ett stort genomslag även på de genomsnittliga avskrivningstiderna, vilket återspeglas i tabell 11.⁷³

Tabell 11 Genomsnittliga handläggningstider för avskrivna konkurrenstillsynsärenden

	2017	2016	2015
Genomsnitt antal kalenderdagar	609	344	358

⁷¹ Här ingår konkurrensbegränsande samarbeten, konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet och missbruk av dominerande ställning, oavsett på vilket sätt ärendet har avslutats. Koncentrationer ingår inte i tabellen.

⁷² De båda ärendena med dnr 263/2013 och 494/2013 skrevs av efter omfattande utredning. Om de räknas bort blir den genomsnittliga handläggningstiden i stället 392 dagar.

⁷³ Om de båda ärendena med dnr 263/2013 och 494/2013 räknas bort uppgår den genomsnittliga avskrivningstiden för ärenden som avslutades under 2017 i stället till 358 dagar.

8.3.1 Handläggningstider för företagskoncentrationer

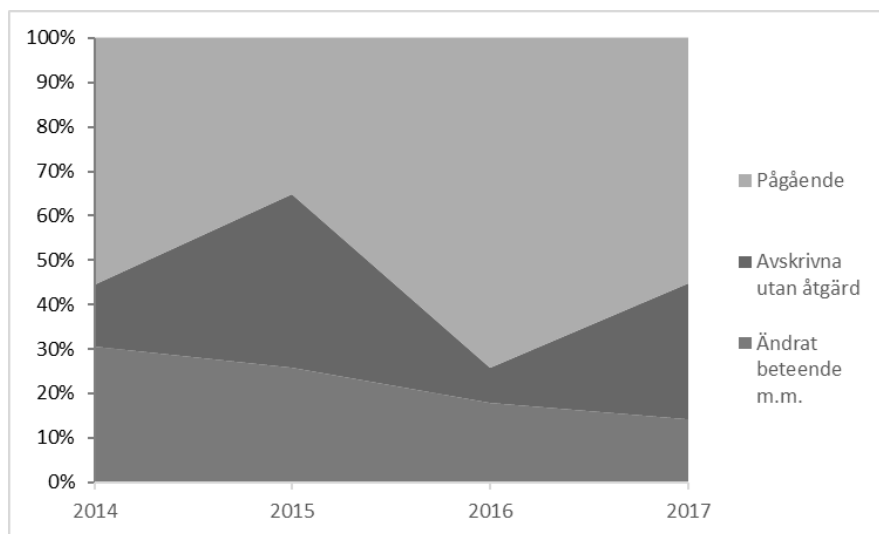
För företagskoncentrationer styrs handläggningstiderna av de lagstadgade tidsfristerna som uppgår till 25 arbetsdagar i fas 1 och tre månader i fas 2. För 2017 var den genomsnittliga handläggningstiden 14 dagar i fas 1 och i fas 2 cirka 70 dagar. Av vår vägledning för företagskoncentrationer framgår att vår ambition är att avsluta enklare⁷⁴ ärenden så fort som möjligt, normalt inom 15 arbetsdagar. Under 2017 avslutades 60 procent av koncentrationsärendena inom 15 arbetsdagar och 36 procent av ärendena avslutades inom tio arbetsdagar. Sådana företagskoncentrationer där det över huvud taget inte finns några horisontella eller vertikala samband mellan de berörda företagen, så kallade portföljförvärv, avslutas i praktiken nästan alltid inom tio arbetsdagar.

8.4 Fördelning av nedlagd tid efter fas och typ av avslut

Ett annat effektivitetsmått som vi följer över tid är andelen av total utredningstid under året som vi lägger på ärenden som avslutats genom åläggande, avgiftsföreläggande, ansökan om stämning, åtagande eller avskrivning på grund av förändrat beteende. Det är dessa typer av avslut som förenklat kallas *ändrat beteende m.m.* i figur 1. Vi jämför den sammanlagda utredningstiden i dessa ärenden med den tid vi lägger på ärenden som skrivs av utan åtgärd.

⁷⁴ Med enklare ärenden avses sådana företagskoncentrationer där det inte föreligger några horisontella eller vertikala samband mellan de berörda företagen, eller där sådana samband uppenbart inte kan leda till att konkurrensen påtagligt hämmas på någon marknad.

Figur 2 Andel av den totala utredningstiden per år som lagts på ärenden som pågår, har skrivits av eller avslutats respektive år genom ändrat beteende, åtagande, åläggande, avgiftsföreläggande eller ansökan om stämning 2014–2017⁷⁵

Som framgår av figur 2 står pågående ärenden även 2017 för en betydande andel av den totala tid som vi lagt ned i utredningsverksamheten under året. Andelen av vår tid som vi lagt på de utpekade typerna av avslut har minskat något under 2017. När enbart sådan tid som lagts på utredningar som avslutats under året räknas blir andelen tid som lagts på sådana avslut 25 procent för 2017 och 79 procent för 2016.⁷⁶ Det är återigen i stor utsträckning de båda

⁷⁵ Ärenden klassificeras som pågående fram till det år de beslutas, oavsett när under året detta sker. Enbart tid fram till en eventuell stämningsansökan eller beslut ingår. Tid som lagts på domstolsprocesser ingår alltså inte i diagrammet.

⁷⁶ Tiden räknas då från ärendets start till avslut och all tid som är lagd på ärendet blir klassificerad som antingen beslut eller avskrivning först det år som ärendet avslutas.

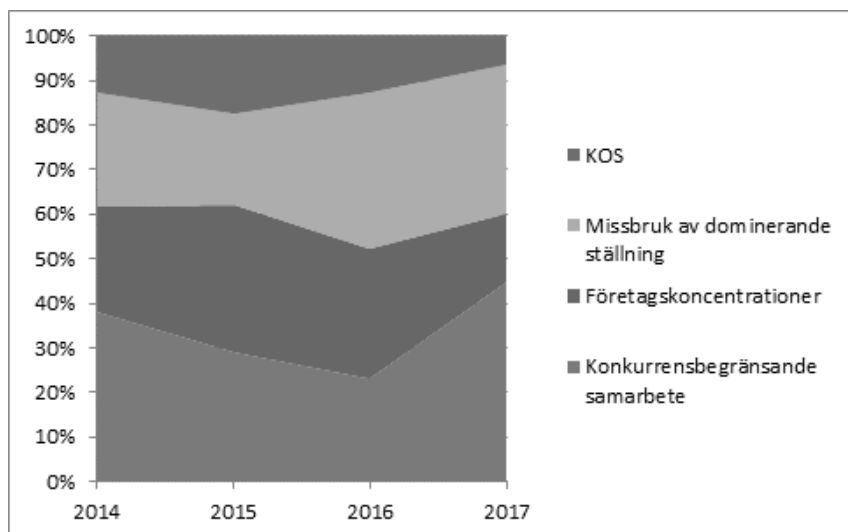
avskrivna missbruksutredningarna som påverkar att andelen har minskat. Eftersom ett enskilt ärende kan påverka siffrorna i väldigt hög grad bedömer vi att resultatet är intressant att dra slutsatser av först över en längre tidsperiod.

8.5 Fördelning av nedlagd tid efter ärendetyp

Konkurrensverkets ansvar på konkurrensområdet är att utreda och ingripa mot samtliga överträdelser av konkurrensreglerna. Att få till stånd en bra fördelning mellan olika typer av ärenden påverkar därför oundvikligen våra prioriteringar på lång sikt. I ett kortare tidsperspektiv är det dock minst lika värdefullt för oss att ha en bra fördelning mellan utredningar i olika faser som att samtliga ärendetypen finns representerade i utredningsverksamheten vid ett och samma tillfälle. En sådan fördelning möjliggör för oss att arbeta mer effektivt eftersom vi kan undvika att interna flaskhalsar bildas. Det viktigaste av allt är dock att vi, i enlighet med vår prioriteringspolicy, ingriper där konkurrensproblemen är tydliga – oavsett vilken typ av ärende det handlar om.

I figur 3 redovisas hur stor andel av den totala utredningstiden på Konkurrensverket som respektive ärendetyp står för. Nedlagd tid i pågående ärenden, även processförberedande arbete som utförs efter stämning och tid som läggs ned under själva domstolsprocessen, ingår i redovisningen.

Figur 3 Nedlagd tid på olika ärendetyper per år 2014–2017

Av figuren framgår att fördelningen inte är jämn mellan de olika ärendetyperna. Under de perioder som exempelvis flera komplicerade koncentrationer anmäls till myndigheten blir följden att tid som läggs på sådana ärenden växer på bekostnad av andra delar. Så var fallet under 2015 och 2016, när vi drev tre koncentrationsärenden hela vägen till domstol. Under 2017 är antalet koncentrationsärenden fler än någonsin sedan införandet av nuvarande tröskelvärden för anmälningsplikt 2008. Inget ärende har dock nått så långt som till domstol. Därför har vi lagt en mindre andel av vår tid på koncentrationer än tidigare år. Andelen av vår tid som vi lagt på att utreda konkurrensbegränsande samarbeten har däremot ökat.

Av figuren framgår också att andelen av vår tid som lagts på konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet (KOS) är lägre än tidigare år. Detta är ett resultat av att vi 2016, till följd av flera domar som rörde KOS, valde att göra vissa ändringar i vår prioriteringspolicy för denna typ av ärenden. Att antalet ärenden är färre ska dock inte tolkas som att KOS har nedprioriterats, utan ska

snarare ses som att vi har dragit lärdomar om lagstiftningen som hjälper oss att på ett mer effektivt sätt sälla bland de tips som kommer in.⁷⁷ Vi har varit noga med att kommunicera vår ändrade prioriteringspolicy till våra intressenter, vilket i vart fall delvis kan ha orsakat den minskning i antalet tips som kommit in under året och som redovisats i tabell 7.

Figur 3 visar också att vi har lagt en större andel tid på missbruksärenden än vad som varit fallet under tidigare år. Vi har drivit en omfattande domstolsprocess i ett missbruksärende och, som tidigare nämnts, skrivit av två stora missbruksutredningar under 2017.

Förutom den tid som vi har redovisat direkt på tillsyn under den aktuella tidsperioden har vi även lagt tid på informationsspridning och förebyggande arbete. Denna tid återspeglas inte i diagrammet, eftersom enbart lagtillämpning ingår där.

⁷⁷ Vad gäller KOS har vi det senaste året i stället för lagtillämpning satsat mycket på kommunikation om regelverket eftersom vi är övertygade att vi på så sätt delvis kan förebygga att problem uppstår på marknaden. Denna satsning beskrivs i avsnitt 3.3.2.

9 Platsundersökningar

Konkurrensverket kan, efter tillstånd av Patent- och marknadsdomstolen (PMD), genomföra undersökningar på plats hos företag för att utreda om det skett överträdelser av konkurrenslagen. Platsundersökningarna kallas ofta också gryningsräder. Vi kan genomföra undersökningarna i våra egna utredningar, men även på uppdrag av andra nationella konkurrensmyndigheter inom EU eller assistera kommissionen.

Vid en platsundersökning har Konkurrensverket rätt att få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen. Vi har dessutom rätt att granska och ta kopior av bokföring och andra affärshandlingar samt begära muntliga förklaringar på platsen. Vi speglar eller kopierar även digital information.

I tabell 12 finns information om platsundersökningar i sådana ärenden som antingen pågår eller har avslutats efter den 1 januari 2017. Enbart platsundersökningar som Konkurrensverket har genomfört i sina egna utredningar och inte på uppdrag av en annan konkurrensmyndighet eller kommissionen, ingår i redovisningen. Av tabellen framgår när platsundersökningarna genomfördes, hur lång tid de tog, hur många företag som besöktes och vad status för utredningen är.

Tabell 12 Platsundersökningar i utredningar som pågår eller har avslutats efter 1 januari 2017⁷⁸

År	Bransch och dnr	Lagrum/överträdelse	Datum när räden inleddes	Antal företag/platser som besöktes	It-sök i Konkurrensverkets eller företagets lokaler	Vad händer med ärendet?
2017	Anläggningsbranschen, 610/2017 (utredning) och 604/2017 (platsundersökning)	2:1 KL	2017-11-28	1 företag/1 plats	I företagets lokaler.	Ärendet skrevs av den 9 februari 2018.
2017	Försäkringar, 731/2016 (utredning) och 175/2017, 228/2017 samt 326/2017 (platsundersökningar)	2:1 KL och 101 EUF	Tre räder vid olika tidpunkter; 2017-04-04 2017-04-26 2017-06-14	2 företag/3 platser ⁷⁹ ; 1 företag/2 platser; 4 företag/4 platser.	I Konkurrensverkets lokaler för de platsundersökningar som ägde rum i april. I juni valde tre av företagen it-sök i företagens lokaler.	Utredning pågår.
2017	Byggbranschen, 301/2016 (utredning) och 22/2017 (platsundersökning)	2:1 KL	2017-01-24	5 företag/3 platser ⁸⁰	I Konkurrensverkets lokaler.	Ärendet skrevs av den 20 december 2017.
2016	Byggvaruhandel, 645/2016 (utredning) och 582/2016 (platsundersökning)	2:1 KL och 101 EUF	2016-10-28	2 företag/2 platser	Ett företag valde it-sök i företagets lokaler och ett företag lämnade samtycke till sökning i Konkurrensverkets lokaler.	Ärendet skrevs av den 2 mars 2017.
2016	Byggvaruhandel, 339/2015 (utredning) och 582/2016 (platsundersökning)	2:1 KL och 101 EUF	2016-10-11	4 företag/5 platser	Två företag valde it-sök i företagets lokaler, två företag lämnade samtycke till it-sök i Konkurrensverkets lokaler	Utredning pågår.

⁷⁸ Utredningsärenden, ansökan till domstol om att få genomföra en platsundersökning och stämningsansökningar redovisas under separata diarienummer, därför hör det minst två diarienummer till varje ärende i tabellen.

⁷⁹ Fem företag inom samma koncern men enbart två platser.

⁸⁰ Enligt domstolens beslut fick Konkurrensverket tillstånd att genomföra platsundersökning hos fem företag. Eftersom två av dessa var moderbolag blev det i detta fall i praktiken tre platser vi besökte.

9.1 Konsekvenser av kravet på samtycke vid flytt av digitalt material

Kravet på företagets samtycke för att vid en platsundersökning flytta det digitala materialet från företaget till Konkurrensverkets egna lokaler infördes den 1 januari 2016. Sedan dess är det fler företag än förut som vill att it-sökningarna ska ske i företagets egna lokaler. Konkurrensverket har sedan kravet infördes genomfört fem platsundersökningar i våra egna ärenden. Sammanlagt har 15⁸¹ företag undersökts. Nio företag har lämnat samtycke och fem har sagt nej. I ett fall var det inte aktuellt att be om samtycke att flytta materialet till Konkurrensverkets lokaler, detta eftersom det var fråga om en liten platsundersökning där vi snabbt kunde genomföra sökningen i det digitala materialet på plats hos företaget.

9.2 Så har det gått i de utredningar där Konkurrensverket har genomfört en platsundersökning

Av de fem platsundersökningar som hör till ärenden som är pågående eller har avslutats efter den 1 januari 2017 är det tre som har skrivits av. Samtliga fem platsundersökningar hör till utredningar av konkurrensbegränsande samarbeten.

Eftersom konkurrensrättsliga utredningar ofta pågår längre tid än ett år kan det vara intressant att även studera en längre tidsperiod för att tydligare se träffsäkerheten i våra platsundersökningar. I bilaga 1 finns en tabell över samtliga platsundersökningar i Konkurrensverkets egna ärenden där utredningen pågår eller har avslutats efter den 1 januari 2013. Det rör sig om totalt tretton platsundersökningar och två av utredningarna pågår fortfarande. Av dem som avslutats skrevs sju ärenden av, ett slutade i ett

⁸¹ Vissa företag har besökts två gånger, men då i olika ärenden.

avgiftsföreläggande och tre resulterade i att Konkurrensverket lämnade in en stämningsansökan till domstol. Två av domstolsärendena har under 2017 avgjorts i sista instans och lämnats utan bifall. I ytterligare ett ärende hölls huvudförhandling i PMD i slutet av 2017. Domstolen gjorde en annan bedömning än Konkurrensverket och lämnade i sin dom i januari 2018 verkets yrkande utan bifall. Domen har överklagats av Konkurrensverket och väntar nu på prövning i Patent- och Marknadsöverdomstolen. Datum för huvudförhandling är ännu ej fastställt.

10 Domstolsprocesser

Konkurrensverket väcker talan vid Patent- och marknadsdomstolen (PMD) när det gäller yrkande om konkurrensskadeavgift, näringsförbud och förbud avseende konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Konkurrensverket fattar självt beslut om ålägganden att upphöra med överträdelser av konkurrenslagen och, sedan 1 januari 2018, om förbud mot företagskoncentrationer. Sådana beslut kan överklagas till PMD vars domar och beslut i konkurrensrättsliga frågor kan överklagas till Patent- och marknadsöverdomstolen (PMÖD).

PMÖD:s domar och beslut får normalt inte överklagas. PMÖD får dock, utom i ärenden som gäller förbud mot att genomföra en företagskoncentration, tillåta att ett avgörande överklagas till Högsta domstolen om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen.

I tabell 13 redovisas de konkurrenstillsynsärenden som pågår i domstol och i tabell 14 de processer som avslutats efter den 1 januari 2017. En förteckning över samtliga processer som avslutats sedan den 1 januari 2013 finns i bilaga 2.

Hur stor andel av tiden i dagar som kan härledas till Konkurrensverkets egen hantering av ärendet och hur stor del av tiden som ligger efter ansökan om stämning, dvs. när ärendet är föremål för domstolsprövning, anges i fotnot till varje enskilt ärende.

Tabell 13 Pågående ärenden i domstol

Ärende och dnr	Datum när utredningen inleddes	Datum för stämningsansökan	Status (PMD/PMÖD)	Totalt antal dagar från registrering av ärendet ⁸²
Swedish Match North Europe AB, 815/2014	2012-07-04	2014-12-09	PMÖD ⁸³	2050 dagar ⁸⁴
Nasdaq OMX Stockholm AB, OMX AB och OMX Technology AB, 406/2015	2010-12-03	2015-05-27	PMÖD ⁸⁵	2629 dagar ⁸⁶
Hässleholms kommun, 469/2017	2015-11-24	2017-09-11	PMD ⁸⁷	812 dagar ⁸⁸

⁸² Brytpunkt för beräkningen är 13 februari 2018.

⁸³ PMD biföll Konkurrensverkets talan och dömde ut närmare 38 miljoner kronor i konkurrensskadeavgift. Swedish Match överklagade domen. Huvudförhandling i PMÖD kommer att äga rum 15 maj–1 juni 2018.

⁸⁴ 43 % av tiden i dagar utreddes ärendet av Konkurrensverket och 57 % av tiden har ärendet hittills handlagts i domstol.

⁸⁵ Huvudförhandling i PMD ägde rum oktober–november 2017. PMD meddelade sin dom 15 januari 2018 och lämnade ärendet utan bifall. Konkurrensverket har överklagat ärendet till PMÖD. Datum för huvudförhandling är ännu ej fastställt.

⁸⁶ 62 % av tiden i dagar har ärendet utretts av Konkurrensverket och 38 % av tiden har ärendet hittills handlagts i domstol.

⁸⁷ Datum för huvudförhandling i PMD är ännu ej fastställt.

⁸⁸ 81 % av tiden i dagar har ärendet utretts av Konkurrensverket och 19 % av tiden har ärendet hittills handlagts i domstol.

Tabell 14 Avslutade ärenden i domstol sedan 1 januari 2017⁸⁹

Ärende och dnr	Datum när utredningen inleddes	Datum för stämningsansökan eller beslut om åläggande	TR/MD/ PMD/PMÖD	Totalt antal dagar	Bifall i domstol (ja/nej/delvis)	Hur yrkad konkurrenskadeavgift förhåller sig till utfall
Telia Sonera Sverige AB och Göteborg Energi Gothnet AB, 848/2014	2012-10-25	2014-12-17	PMD och PMÖD ⁹⁰	1937 dagar ⁹¹	Delvis/Nej	Yrkat: 35 miljoner kr. Utfall: 8 miljoner kr
Alfa Quality Moving AB, NFB Transport Systems AB o. ICM Kungsholms AB, 511/2014	2012-09-24	2014-07-14	PMÖD ⁹²	1892 dagar ⁹³	Nej	Yrkat: 42 miljoner kr. Utfall: 0 kr
Aleris Diagnostik AB, Capio S:t Görans Sjukhus AB och Hjärtkärgruppen i Sverige AB, 483/2013	2012-04-13	2013-08-28	PMÖD ⁹⁴	1841 dagar ⁹⁵	Nej	Yrkat: 41 miljoner kr. Utfall: 0 kr

⁸⁹ Brytpunkt för tabellen är 13 februari 2018. Datumet är valt eftersom domen i Telia-ärendet meddelades då.

⁹⁰ PMD biföll den 21 december 2016 Konkurrensverkets talan och dömde företagen att betala sammanlagt 16 miljoner kronor i konkurrenskadeavgift. Endast Telia valde att överklaga domen. PMÖD meddelade sin dom den 13 februari 2018 och lämnade ärendet utan bifall. Vi räknar därför den 13 februari som slutdatum i ärendet.

⁹¹ 40 % av tiden i dagar utreddes ärendet av Konkurrensverket och 60 % av tiden handlades ärendet i domstol.

⁹² Stockholms tingsrätt lämnade Konkurrensverkets talan utan bifall i en dom den 16 maj 2016. Konkurrensverket överklagade domen. PMÖD meddelade sin dom den 29 november 2017 och lämnade ärendet utan bifall.

⁹³ 35 % av tiden i dagar utreddes ärendet av Konkurrensverket och 65 % av tiden handlades ärendet i domstol.

⁹⁴ Stockholms tingsrätt biföll i december 2015 Konkurrensverkets talan och dömde företagen att betala drygt 28 miljoner kronor i konkurrenskadeavgift. Företagen överklagade domen. PMÖD meddelade sin dom 28 april 2017 och lämnade ärendet utan bifall.

⁹⁵ 27 % av tiden i dagar utreddes ärendet av Konkurrensverket och 73 % av tiden handlades ärendet i domstol.

10.1 Så har det gått i domstolsprocesserna

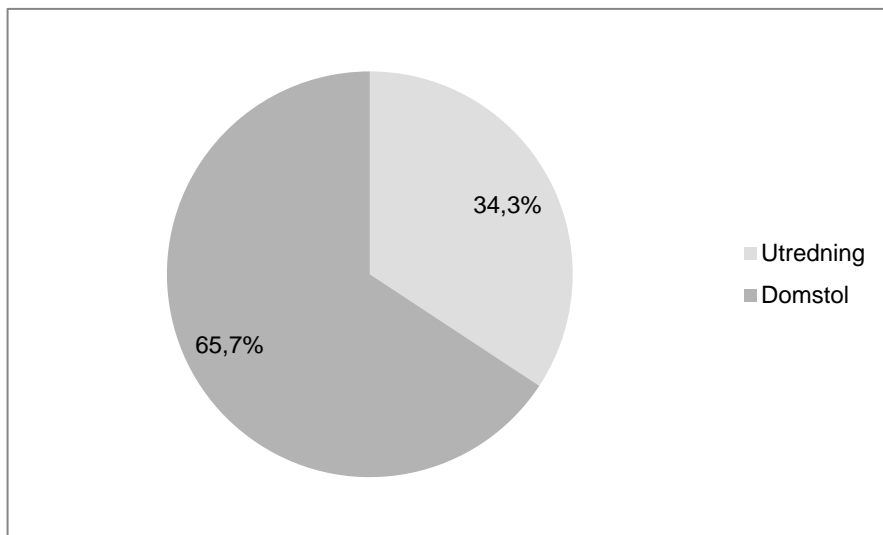
Av tabellerna 13 och 14 framgår att det rör sig om tre konkurrensbegränsande samarbeten som avslutats i domstol efter den 1 januari 2017. Konkurrensverket har inte vunnit bifall i PMÖD i något av ärendena. I ett av ärendena har ena parten inte överklagat, varför PMD:s dom om en avgift på 8 miljoner kronor står fast. Konkurrensrättsliga utredningar är ofta omfattande och det antal ärenden som avgörs varje år är därför begränsat. Precis som vi gjorde i avsnittet om platsundersökningar kan det därför vara intressant att titta på resultatet av processerna även över en längre tidsperiod.

Sammantaget har tolv ärenden om konkurrensbegränsande samarbeten, konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet (KOS) och missbruk av dominerande ställning samt fem koncentrationsärenden avslutats i domstol sedan den 1 januari 2013. En tabell över dessa ärenden återfinns i bilaga 2. Av de ärenden som rör konkurrensbegränsande samarbeten, missbruk av dominerande ställning och KOS har domstolen helt eller delvis bifallit Konkurrensverkets talan i fem ärenden. Det ärende där den ena parten valde att inte överklaga PMD:s dom har då inte räknats som bifall. Vad gäller företagskoncentrationerna återkallades anmälan om företagsförvärven av parterna innan huvudförhandling ägt rum i första instans i två ärenden, vi fick bifall i två ärenden och i ett ärende fick vi inte bifall. Vi anser därför att vi nått framgång i fyra av de fem koncentrationsärenden vi valt att driva i domstol. Sammantaget har därmed nio (53 procent) av de sjutton ärenden som nått domstol sedan den 1 januari 2013 helt eller delvis nått framgång.

10.2 Fördelningen i tid mellan Konkurrensverket och domstol

I snitt ligger ungefär 66 procent av den totala handläggningstiden i dagar från "ax till limpa" för de ärenden som avslutats under 2017 på väntetider och process i domstol, dvs. tiden efter det att Konkurrensverket väckt talan. Konkurrensverkets utredning uppgår därmed till cirka 34 procent av den totala tiden.

Figur 4 Avslutade domstolsärenden – fördelning mellan utredningstid och tid i domstol för de domstolsärenden som avslutats under 2017⁹⁶

⁹⁶ Andelen är uträknad genom att den sammanlagda tiden från ärendenas registrering till stämning har jämförts med den totala tiden från stämning till lagakraftvunnen dom. Brytpunkten är återigen 13 februari 2018.

Resultatet för året vad gäller tidfördelningen mellan Konkurrensverket och domstol är inte unikt. Även sett över en längre tidsperiod, exempelvis alla domstolsärenden som avslutats sedan 2013, ser siffrorna i stort sett likadana ut.

11 Kommentar till årets resultat i förhållande till målen för tillsyns- verksamheten

Konkurrensverket ska bedriva en effektiv tillsynsverksamhet. Enligt vår bedömning innebär detta bland annat en väl avvägd kombination av lagtillämpning och förebyggande arbete i form av kommunikation. För att uppnå den eftersträlvade effekten av kommunikationen är det nödvändigt att i avskräckande syfte kunna visa på konkreta exempel på ärenden och sanktioner. På så sätt är lagtillämpningen och den förebyggande informationsspridningen helt beroende av varandra. Effekterna av det förebyggande arbetet är dock svårare att mäta.

Även om man helt bortser från det förebyggande arbetet och enbart fokuserar på lagtillämpningen är fortfarande effektivitet i tillsynsverksamheten ett komplext begrepp. Vår bedömning är att det därför är värdefullt att redovisa flera olika effektivitetsmått⁹⁷ och följa hur de utvecklas över tid. Dessa mått har redovisats i avsnitten 8–10. För 2017 pekar resultatet i lite olika riktning; vi har avslutat färre ärenden än året innan, men andelen som avslutats genom avskrivning på grund av ändrat beteende, åtagande, åläggande, avgiftsföreläggande eller genom att en stämningsansökan har lämnats in till domstol har ökat. Detta kan tyda på att vi gör alltmer genomtänkta prioriteringar initialt rörande vilka ärenden vi vill driva, vilket är positivt.

⁹⁷ Vi följer bland annat utvecklingen över tid av antalet ärenden, andelen av dessa och andelen av vår tid som läggs på ärenden som avslutas genom avskrivning på grund av ändrat beteende, åtagande, åläggande, avgiftsföreläggande eller genom att en stämningsansökan har lämnats in till domstol, genomsnittliga handläggningstider, avskrivningstider och hur det går i domstol.

Handläggningstiderna för förvärv är fortsatt låga, även med beaktande av de lagstadgade tidsfristerna. Även de konkurrenstillsynsärenden som skrivs av på ren prioriteringsgrund handläggs skyndsamt. Handläggningstiderna och avskrivningstiderna för de ärenden som prioriteras för djupare utredning har emellertid ökat och denna utveckling vill vi vända. Vi kommer därför noga att följa tidernas fortsatta utveckling och genom metodutveckling och tydliga prioriteringar arbeta för att korta dem.

Statistiken visar också att Konkurrensverket, sett över en längre tidsperiod, har nått framgång i drygt hälften av de ärenden vi har valt att driva i domstol. Vi strävar efter att förbättra den siffran.

Samtliga mått som redovisats i rapporten utgör ett viktigt stöd i vår strävan att utveckla och effektivisera tillsynsverksamheten. Förutom den kvantitativa uppföljningen har året naturligtvis innehållit mycket arbete som inte går att fånga i siffror:

- Våra beslut och den domstolspraxis som följer av våra utredningar utgör ett konkret resultat av tillsynen. Sådana avgöranden i sakfrågor ger marknadens aktörer vägledning om hur de får agera inom lagens ramar. Vi har under året fortsatt att utveckla våra beslut så att de blir ännu mer vägledande och informativa.
- Genom en snabb och effektiv handläggning av koncentrationsärenden bidrar vi till väl fungerande marknader där företag får växa och utvecklas utan att stöta på onödiga byråkratiska hinder, samtidigt som en skadlig marknadsmakt motverkas.
- Vår kommunikation i form av föreläsningar, rapporter, seminarier, poddar, digitala vägledningar med mera har bidragit till att öka kunskapen om konkurrensreglerna och motverka att företag ingår i karteller, missbrukar sin

dominerande ställning eller genomför skadliga företagsförvärv.

- Genom informationsinsatser gentemot offentlig sektor har vi bland annat uppmärksammat upphandlare på vad som kännetecknar en kartell och vi har minskat risken att konkurrensen begränsas genom att offentliga aktörer på ett oschyst sätt konkurrerar med privata företag.
- Vårt internationella arbete har bidragit till att ytterligare utveckla och effektivisera samverkan inom de nätverk där vi medverkar och till ett ökat lärande för såväl Konkurrensverkets medarbetare som för våra systemmyndigheter utomlands.
- Vår kontakt med tipsare och det sätt på vilket vi bedriver den inledande, ofta känsliga fasen av utredningar har utvecklats och finkalibrerats så att vi nu är ännu bättre på att fånga upp signaler om konkurrensproblem.
- Genom att följa upp ett urval av våra ärenden kan vi redovisa mer långsiktiga effekter av tillsynen och på så sätt bidra till både eget lärande och vägledning till marknadens aktörer.
- Genom att ständigt utvärdera alla våra utredningar och processer bidrar vi till lärande och kompetensutveckling som kan hjälpa oss att utveckla vår träffsäkerhet och analys för att på sikt kunna ge ännu bättre vägledning till marknadens aktörer.

12 Vägen framåt

Våra utredningar och kontakter med tipsare och branschaktörer tyder på att konkurrensproblem förekommer inom flera branscher och områden. Det är tydligt att tillsynen behövs och gör skillnad. Flera intressanta utredningar pågår på Konkurrensverket för närvarande. Ärendena befinner sig i olika faser, men flera av dem har kommit så långt att vår avsikt är att fatta beslut under 2018. Det är intressant att notera att flera pågående ärenden med både vertikala och horisontella inslag tar stora delar av vår utredningskapacitet i anspråk. Under 2018 kommer vi i förebyggande syfte att arbeta med att sprida information om både horisontella och vertikala konkurrensbegränsningar till marknadsaktörer.

Vi ser en allt tydligare trend att de tips och klagomål som kommer in till oss har flera bottnar och ofta är kopplade till andra typer av oegentligheter än enbart överträdelser av konkurrensreglerna. Det rör sig huvudsakligen om korrupsionsrelaterade brott. Detta ställer nya krav på oss som konkurrensmyndighet. Vi behöver utveckla vår kompetens för att förstå även dessa andra typer av överträdelser och vi behöver också bygga ännu mer effektiva samarbetsvägar till andra myndigheter. Detta är något som vi kommer att satsa på under 2018.

Konkurrensbegränsande samarbeten i samband med upphandlingar har länge varit vanligt förekommande i våra utredningar och vi har i nuläget flera pågående utredningar som är kopplade till offentlig upphandling. Att bygga kunskap om anbudskarteller och att samverka med upphandlare kommer att vara fortsatt högt prioriterat under 2018. Vi ser också att användandet av mellanhänder kan innebära en ökad risk för oegentligheter i och med att

upphandlaren släpper ifrån sig en del av kontrollen över upphandlingen. Även denna fråga kommer vi under året att uppmärksamma i vår förebyggande kommunikation.

Eftergift är ett centralt verktyg för oss när det gäller att avslöja överträdelser. Vi noterar att antalet eftergiftsansökningar som kommit in under 2017 är större än ett genomsnittligt år. Vi kommer under 2018 att fortsätta att marknadsföra vårt eftergiftsprogram i förhoppningen att ökningen står sig.

Internationellt har året präglats av flera kommissionsbeslut och förhandsavgöranden som rör digital ekonomi och flersidiga marknader. Kommissionen har också avslutat flera kartellärenden, varav ett med sammanlagda böter på 3,8 miljarder euro, vilket var de högsta böter som beslutats i ett sådant ärende. Även i ett missbruksärende har rekordböter beslutats när Google ålades att betala 2,42 miljarder euro för missbruk av sin dominerande ställning som sökmotor genom att ge olagliga fördelar till sin egen prisjämförelsetjänst. Höga krav har ställts på effektbaserad analys, både i ärenden som rör konkurrensbegränsande samarbeten och i missbruksärenden.

Även i Sverige har två viktiga domar i ärenden som rör konkurrensbegränsande samarbeten meddelats i sista instans under året. Rättsutvecklingen, såväl internationellt som nationellt, har naturligtvis en inverkan på vår tillsynsverksamhet. Vi tolkar den som att vi i ökad utsträckning behöver genomföra effektanalys i våra utredningar. Två omfattande missbruksärenden väntar på avgörande i PMÖD och ett ärende om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet väntar på huvudförhandling i PMD. Även utfallet i de processerna kommer att påverka vår tillsyn och våra prioriteringar framöver.

Den sammantagna rättsutvecklingen medför att det ställs allt högre krav på spetskompetens i juridik och ekonomi i våra utredningar och domstolsprocesser. Även kvalificerad forensisk kunskap har fått mer central betydelse, särskilt i de fall där vi genomför platsundersökningar. Dels är den miljö vi möter hos företagen alltmer tekniskt avancerad, dels behöver vi i dag oftare än förut genomföra it-sökningar ute på plats hos företag. Det är en utmaning vi delar med våra systemmyndigheter internationellt och frågan kommer därför att även under 2018 vara föremål för erfarenhetsutbyte inom de internationella nätverk där Konkurrensverket deltar.

Att förkorta handläggningstiderna genom att på olika sätt arbeta för att effektivisera utredningsarbetet är den enskilt viktigaste utvecklingsfrågan som Konkurrensverket kommer att driva under året. Samhällets ökande digitalisering tillsammans med domstolarnas ökade krav på effektanalys gör detta ännu mer utmanande då det betyder att vi behöver genomföra mer komplexa analyser på kortare tid. Denna uppgift kommer vi att ta oss an på olika sätt. Vi kommer att fortsätta att arbeta internt med vår utredningsmetodik och tidsgränser för utredningarnas olika skeden. Detta är den del av den totala tiden från ax till limpa som vi helt förfogar över själva. Vi kommer dessutom att sträva efter att begränsa omfattningen av våra processer genom att verka för att i ett tidigare skede och i högre utsträckning snäva in våra utredningar och därmed även de efterföljande processerna. På så sätt hoppas vi kunna bidra till att minska även väntetiden i domstol, som är fortsatt lång och för ärenden som avslutades under 2017 uppgår till i genomsnitt 1 242 kalenderdagar. Domstolarna står därmed alltså för den större delen av den totala tid ett ärende tar från inledningen av utredningen till dess ett avgörande vinner laga kraft. Vi kommer också att fortsätta att utveckla vår omvärldsanalys och uppdatera vår prioriteringspolicy, eftersom en träffsäker prioritering ökar sannolikheten för att vi satsar våra resurser där de gör störst nytta. En förutsättning för en effektiv utredningsverksamhet är också väl

fungerande interna stödsystem som i sin tur bygger på väl fungerande tekniska lösningar. Även detta är något som vi kommer att arbeta med att utveckla under året.

Den utökade beslutanderätten i företagsförvärv infördes den 1 januari 2018. Den största förändringen är att Konkurrensverket numera kan besluta om förbud mot en företagskoncentration. I praktiken rör frågan relativt få koncentrationsärenden och vi har ännu inte fattat något sådant beslut. Vi är dock väl förberedda när den dagen kommer och har delvis nya rutiner och informationsmaterial på plats.

Vi kommer under året också att satsa på digital kommunikation, både i befintliga och nya kanaler. Ökande datamängder och tekniska utmaningar som exempelvis kryptering innebär i flera avseenden svårigheter för oss som tillsynsmyndighet, bland annat vad gäller planeringen och genomförandet av platsundersökningar. Den digitala utvecklingen medför dock även många möjligheter. Exempelvis hjälper den oss i analysen av media och av olika typer av data i syfte att identifiera överträdelser och avgöra var våra resurser kan göra störst nytta. Digitala verktyg underlättar tipsarkontakter och är också en förutsättning för genomförandet av den forensiska analysen av den bevisning vi inhämtar vid platsundersökningar. Genom att öka vår synlighet och bygga goda relationer med viktiga intressenter i de kanaler där de befinner sig kan vi effektivt nå fram med våra budskap. Digitala webbaserade vägledning och andra tekniska lösningar inom både konkurrens- och upphandlingsområdena är till stor hjälp i vårt förebyggande arbete.

Konkurrensverket avser även att under 2018 satsa på digital metodutveckling i tillsynsverksamheten och stärka kompetensen och kapaciteten på det it-forensiska området genom investeringar i hårdvara och nyrekrytering av personal med it-forensisk kompetens. Vi vill vidareutveckla och finkalibrera våra arbetsmetoder

med stöd av digital teknik i syfte att bli ännu bättre på att fånga upp, utreda och kommunicera om konkurrens- och upphandlingsproblem.

I inledningen till rapporten konstaterades att den mest effektiva tillsynen är den som inte behöver genomföras. Vi är övertygade om att vi genom skicklig och träffsäker kommunikation kan bidra till att motverka att överträdelser av regelverken sker. Under året kommer vi därför att i oförminskad utsträckning fortsätta att satsa på tillsynsrelaterad information.

Sammantaget är det en spännande omvärld i snabb förändring och många utmanande rättsfrågor vi möter i konkurrenstillsynen. Vi ser fram emot att under 2018 genom våra beslut och vår kommunikation kunna fortsätta att bidra till en effektiv konkurrens till nytta för konsumenterna.

Bilaga 1 Konkurrensverkets platsundersökningar

Tabell 15 Platsundersökningar i utredningar som pågår eller har avslutats efter 1 januari 2013⁹⁸

	Bransch och dnr	Lagrum/ över- trädelse	Datum när räden inleddes	Antal företag/ platser som besöktes	It-sök i Konkur- rensverkets eller företagets lokaler	Vad hände med ärendet?
2017	Anläggningsbranschen 610/2017 (utredning) och 604/2017 (platsundersökning)	2:1 KL	2017-11-28	1 företag/ 1 plats	I företagets lokaler	Ärendet skrevs av den 9 februari 2018
2017	Försäkringar 731/2016 (utredning) och 175/2017, 228/2017 samt 326/2017 (platsundersökningar)	2:1 KL och 101 EUF	Tre räder vid olika tidpunkter; 2017-04-04 2017-04-26 2017-06-14	2 företag/ 3 platser ⁹⁹ ; 1 företag/ 2 platser; 4 företag/ 4 platser	I Konkurrensverkets lokaler för de platsundersökningar som ägde rum i april. I juni valde tre av företagen it-sök i företagets lokaler	Utredning pågår
2017	Byggbranschen, 301/2016 (utredning) och 22/2017 (platsundersökning)	2:1 KL	2017-01-24	5 företag/ 3 platser ¹⁰⁰	I Konkurrensverkets lokaler	Ärendet skrevs av den 20 december 2017
2016	Bygghandeln, 582/2016 (platsundersökning) och 645/2016 (utredning)	2:1 KL och 101 EUF	2016-10-28	2 företag/ 2 platser	Ett företag valde it-sök i företagets lokaler och ett företag lämnade samtycke till sökning i Konkurrensverkets lokaler	Ärendet skrevs av den 2 mars 2017
2016	Bygghandeln, dnr 582/2016 (platsundersökning) och 339/2015 (utredning)	2:1 KL och 101 EUF	2016-10-11	4 företag/ 5 platser	Två företag valde it-sök i företagets lokaler, två företag lämnade samtycke till it-sök i Konkurrensverkets lokaler	Utredning pågår
Forts.						

⁹⁸ Utredningsärenden, ansökan till domstol om att få genomföra en platsundersökning och stämningsansökningar redovisas under separata diarienummer, därför hör det i de flesta fall minst två diarienummer till varje ärende i tabellen. Brytpunkten är den 13 februari 2018.

⁹⁹ Fem företag inom samma koncern men enbart två platser.

¹⁰⁰ Enligt domstolens beslut fick Konkurrensverket tillstånd att genomföra platsundersökning hos fem företag. Eftersom två av dessa var moderbolag blev det i detta fall i praktiken tre platser vi besökte.

	Bransch och dnr	Lagrum/ över- trädelse	Datum när räden inleddes	Antal företag/ platser som besöktes	It-sök i Konkurrensverkets eller företagens lokaler	Vad hände med ärendet?
2014	Transportbranschen 182/2014 (plats- undersökning) och 184/2014 (utredning)	2:1 KL	2014-03-18	2 företag/ 4 platser	I Konkurrensverkets lokaler	Avslutat med ett avgiftsföreläggande i november 2016
2014	Miljö- och avfalls- branschen 592/2014 (platsundersökning) och 598/2014 (utredning)	2:1 KL	2014-09-15	2 företag/ 4 platser	I Konkurrensverkets lokaler	Ärendet skrevs av den 13 november 2015
2013	Läsbranschen 494/2013 (utredning) och 651/2013 (plats- undersökning)	2:7 KL och 102 EUF	2013-11-19	3 företag/ 4 platser	I Konkurrensverkets lokaler	Ärendet skrevs av den 22 november 2017
2013	Skogsbranschen 265/2013 (plats- undersökning) och 267/2013 (utredning)	2:1 KL och 101 EUF	2013-05-07	6 företag/ 7 platser	I Konkurrensverkets lokaler	Ärendet skrevs av den 12 februari 2015
2013	Flyttbranschen 511/2014 (ansökan om stämning), 93/2013 (plats- undersökning) och 533/2012 (utredning) ¹⁰¹	2:1 KL	2013-02-19	7 företag/ 4 platser	I Konkurrensverkets lokaler	Dom i PMÖD 29 november 2017, utan bifall
2012	Vårdbranschen (klinisk fysiologi) 232/2012 (utredning), 356/2012 (plats- undersökning) och 483/2013 (ansökan om stämning)	2:1 KL	2012-06-12	3 företag/ 2 platser	Två företag (inom samma koncern) valde it-sök i företagens lokaler och för ett företag skedde sökning i Konkurrensverkets lokaler	Dom i PMÖD 28 april 2017, utan bifall
2012	Lokalvårdstjänster, 295/2012 (utredning och platsunder- sökning)	2:1 KL	2012-05-28	3 företag/ 3 platser	I Konkurrensverkets lokaler	Ärendet skrevs av den 8 februari 2013.
2011	Marknaden för tjän- ster för handel med aktier 629/2010 (utredning), 406/2015 (ansökan om stäm- ning) och 376/2011 (platsundersökning)	2:7 KL och 102 EUF	2011-06-20	2 företag/ 4 platser	I Konkurrensverkets lokaler	Dom i PMD 15 januari 2018, utan bifall. Ärendet överklagat till PMÖD, datum för huvudförhandling ännu ej fastställt

¹⁰¹ Ytterligare en platsundersökning genomfördes den 20 februari 2013 under samma dnr där tre företag och två platser besöktes. Denna del av utredningen rörde en separat misstanke och skrevs av den 19 maj 2014 under dnr 533/2012. Då beslutet fattades innan den 1 januari 2015 finns denna platsundersökning inte med i tabellen.

Bilaga 2 Avslutade ärenden i domstol

Tabell 16 Avslutade ärenden i domstol sedan 1 januari 2013

Ärende och dnr	Datum när utredningen inleddes	Datum för stämning-ansökan eller beslut om åläggande	TR/MD/ PMD/ PMÖD	Totalt antal dagar	Bifall i domstol (ja/nej/delvis)	Hur yrkad konkurrens-skadeavgift förhåller sig till utfall
Telia Sonera Sverige AB och Göteborg Energi Gothnet AB, 848/2014	2012-10-25	2014-12-17	PMD och PMÖD ¹⁰²	1937 dagar ¹⁰³	Delvis/Nej	Yrkat: 35 miljoner kr Utfall: 8 miljoner kr
Alfa Quality Moving AB, NFB Transport Systems AB och ICM Kungsholms AB, 511/2014	2012-09-24	2014-07-14	PMÖD ¹⁰⁴	1234 dagar ¹⁰⁵	Nej	Yrkat: 42 miljoner kr Utfall: 0 kr
Aleris Diagnostik AB, Capio S:t Görans Sjukhus AB och Hjärtkärlgruppen i Sverige AB, dnr 483/2013	2012-04-13	2013-08-28	PMÖD ¹⁰⁶	1339 dagar ¹⁰⁷	Nej	Yrkat: 41 miljoner kr Utfall: 0 kr

¹⁰² PMD biföll den 21 december 2016 Konkurrensverkets talan och dömde företagen att betala sammanlagt 16 miljoner kronor i konkurrensskadeavgift. Endast Telia valde att överklaga domen, varför PMD:s dom om 8 miljoner kronor för Gothnet står fast. PMÖD meddelade sin dom den 13 februari 2018 och lämnade ärendet utan bifall. Vi räknar därför den 13 februari som slutdatum i ärendet.

¹⁰³ 40 % av tiden i dagar utreddes ärendet av Konkurrensverket och 60 % av tiden handlades ärendet i domstol.

¹⁰⁴ Stockholms tingsrätt lämnade Konkurrensverkets talan utan bifall i en dom den 16 maj 2016. Konkurrensverket överklagade domen. PMÖD meddelade sin dom den 29 november 2017 och lämnade ärendet utan bifall.

¹⁰⁵ 35 % av tiden i dagar utreddes ärendet av Konkurrensverket och 65 % av tiden handlades ärendet i domstol.

¹⁰⁶ Stockholms tingsrätt biföll i december 2015 Konkurrensverkets talan och dömde företagen att betala drygt 28 miljoner kronor i konkurrensskadeavgift. Företagen överklagade domen. PMÖD meddelade sin dom 28 april 2017 och lämnade ärendet utan bifall.

¹⁰⁷ 27 % av tiden i dagar utreddes ärendet av Konkurrensverket och 73 % av tiden handlades ärendet i domstol.

Forts.

Ärende och dnr	Datum när utredningen inleddes	Datum för stämningsansökan eller beslut om åläggande	TR/MD/ PMD/ PMÖD	Totalt antal dagar	Bifall i domstol (ja/nej/delvis)	Hur yrkad konkurrens-skadeavgift förhåller sig till utfall
Swedavia AB, 378/2013	2012-06-27	2013-06-18	MD/ TR ¹⁰⁸	1443 dagar ¹⁰⁹	Nej	Yrkat: 340 000 kr Utfall: 0 kr
Räddningstjänsten Dala Mitt, 392/2011	2010-05-21	2011-05-26	MD ¹¹⁰	2 113 dagar ¹¹¹	Ja	Inte aktuellt
Borås kommun mark- och anläggningsentreprenader, 45/2012	2010-05-21	2012-01-23	MD ¹¹²	2 096 dagar ¹¹³	Nej	Inte aktuellt
Växjö kommun - Fjärrvärme, 380/2013	2011-07-04	2013-06-19	TR ¹¹⁴	1 596 dagar ¹¹⁵	Nej	Inte aktuellt
Strömstad Badanstalt, 628/2012	2011-04-06	2012-10-12	MD ¹¹⁶	1 556 dagar ¹¹⁷	Nej	Inte aktuellt

¹⁰⁸ Stockholms tingsrätt meddelade sin dom den 9 juni 2016. Konkurrensverket valde att inte överklaga domen.

¹⁰⁹ 25 % av tiden i dagar utreddes ärendet av Konkurrensverket och 75 % av tiden handlades ärendet i domstol.

¹¹⁰ Dom i MD 31 januari 2014, men RDM ansökte om resning och klagan över domvillan. HD avslog ansökan 3 mars 2016.

¹¹¹ 18 % av tiden i dagar utreddes ärendet av Konkurrensverket och 82 % av tiden handlades ärendet i domstol. Om 31 januari 2014 i stället räknas som slutdatum blir procentfördelningen Konkurrensverket 27 % och 73 % domstol.

¹¹² Dom 15 februari 2016.

¹¹³ 29 % av tiden utreddes ärendet av Konkurrensverket och 71 % av tiden handlades ärendet i domstol.

¹¹⁴ Tingsrättsdom 16 november 2015. Tingsrätten lämnade ärendet utan bifall. Konkurrensverket överklagade domen till Marknadsdomstolen, men drog tillbaka överklagandet.

¹¹⁵ 45 % av tiden i dagar utreddes ärendet av Konkurrensverket och 55 % handlades ärendet i domstol.

¹¹⁶ Dom 10 juli 2015.

¹¹⁷ 36 % av tiden i dagar utreddes ärendet av Konkurrensverket och 64 % av tiden handlades ärendet i domstol.

Forts.

Ärende och dnr	Datum när utredningen inleddes	Datum för stämningsansökan eller beslut om åläggande	TR/MD/ PMD/ PMÖD	Totalt antal dagar	Bifall i domstol (ja/nej/delvis)	Hur yrkad konkurrens-skadeavgift förhåller sig till utfall
Däckia AB Euromaster AB, 605/2010	2008-09-17	2010-11-24	MD ¹¹⁸	1 952 dagar ¹¹⁹	Delvis	Yrkat: 9 miljoner kr. Utfall 2,5 miljoner kr
Skelleftebuss Aktiebolag, 391/2011	2010-01-07	2011-05-31	TR ¹²⁰	1 282 dagar ¹²¹	Ja	Inte aktuellt
TeliaSonera AB, 1135/2004	2001-12-06	2004-12-21	MD ¹²²	4 145 dagar ¹²³	Delvis	Yrkat: 144 miljoner kr. Utfall: 35 miljoner kr
Mälarenergi Stadsnät AB, 438/2011	2010-06-29	2011-07-22	TR ¹²⁴	1 382 dagar ¹²⁵	Delvis ¹²⁶	Inte aktuellt

¹¹⁸ Dom 21 januari 2014.

¹¹⁹ 41 % av tiden i dagar har ärendet utretts av Konkurrensverket och 59 % av tiden handlades ärendet i domstol.

¹²⁰ Dom 12 juli 2013.

¹²¹ 40 % av tiden i dagar utreddes ärendet av Konkurrensverket och 60 % av tiden handlades ärendet i domstol.

¹²² Dom 12 april 2013.

¹²³ 27 % av tiden i dagar utreddes ärendet av Konkurrensverket och 73 % av tiden handlades ärendet i domstol.

¹²⁴ Slutligt beslut om avskrivning 11 april 2014.

¹²⁵ 28 % av tiden i dagar har ärendet utretts av Konkurrensverket och 72 % av tiden handlades ärendet i domstol.

¹²⁶ Efter att stämningsansökan ingivits omorganiserades försäljningen av kommunikationsoperatörstjänster till ett kommunalförbund tillsammans med Eskilstuna och Hallstahammars kommuner. Konkurrensverket drog därför tillbaka talan i målet.

Tabell 17 Företagskoncentrationer – ärenden som nått domstol sedan 1 januari 2013

Diarie-nummer	Företag	Marknad	Beslut
578/2015, 118/2016	Logstor/Powerpipe	Fjärrvärmerör	Stämningensansökan, utan bifall i Stockholms tingsrätt, PMÖD fastställde tingsrättens dom
472/2015, 52/2016	Kronfågel/Lagerbergs	Kycklingprodukter	Stämningensansökan, återkallad av parterna
161/2015, 514/2015	Orkla ASA/Cederroth Intressenter AB	Viktkontrollsprodukter	Stämningensansökan, bifall i Sthlms TR (efter åtagande från part i enlighet med Konkurrensverkets yrkande)
72/2014, 426/2014	Swedbank Franchise/ Svensk Fastighetsför- medling	Fastighetsmäklar- tjänster och bostads- söktjänster	Stämningensansökan, bifall i Sthlms TR, domen lagakraftvunnen sedan parterna återkallat i MD
126/2013, 437/2013	Assa/Prokey	Lås och beslag	Stämningensansökan, återkallad av parterna

En effektiv och tydlig tillsynsverksamhet är själva kärnan i Konkurrensverkets uppdrag. Vår målsättning är att vara tydliga och transparenta i vår kommunikation om tillsynen så att förutsägbarheten ökar och förutsättningarna att följa regelverket förbättras för marknadsaktörer. Denna rapport innehåller information om våra prioriteringar och utredningar och är ett led i detta arbete.

Årets rapport visar att tillsynen behövs och gör skillnad. I rapporten redovisas Konkurrensverkets konkurrenstillsyn under 2017.

Adress 103 85 Stockholm

Telefon 08-700 16 00

Fax 08-24 55 43

konkurrensverket@kkv.se

www.konkurrensverket.se